

2.2.2.2 ความสำคัญของการอบรมด้านความคิด(ฟิกเราะฮฺ)

การอบรมด้านความคิดเป็นการอบรมเยาวชนบุตรหลานให้เจริญเติบโตอยู่ในแนวคิดของชนสะลัฟ และทำให้พวกเขาได้ระมัดระวังจากแนวคิดที่ผิด ๆ ที่พวกเขาจะได้รับจากการอบรมบ่มสอนจากกลุ่มแนวคิดต่าง ๆ การอบรมบ่มสอนที่ถูกต้องแก่บุตรหลานนั้นจะทำให้พวกเขาเจริญเติบโตอยู่บนแนวทางของชนสะลัฟ และความเข้าใจของชนสะลัฟที่มีต่ออัลกุรอานและแบบฉบับของท่านเราะฮฺลุส ทั้งยังเป็นการป้องกันพวกเขาจากความคิดที่ผิด และความคิดที่ขัดแย้งกับชนยุคสะลัฟ

การอบรมสั่งสอนด้านความคิดให้แก่บุตรหลานหรือเยาวชนให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ (Ahmad Fareed, 2004 :97-108)

1. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิมให้รู้ถึงมารยาทที่พึงมีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และศาสนทูตของพระองค์เพื่อดำเนินตามพระดำรัสของพระองค์ที่ปรากฏอยู่ในสุเราะฮฺอัลหุญรฺหรือควา

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾

(الحجرات : 1)

ความว่า “โอ้ศรัทธาชนทั้งหลาย พวกเจ้าอย่าได้ล้ำหน้า(ในการกระทำใดๆ)เมื่ออยู่ต่อหน้าอัลลอฮฺ ﷻ และเราะฮฺลุสของพระองค์”

(อัลหุญรฺออด : 1)

ดังนั้น พวกเขาจะต้องเริ่มปฏิบัติสิ่งต่างๆ ตามหลักบัญญัติศาสนาหลังจากนั้นใช้สติปัญญาไตร่ตรอง โดยพวกเขาจะต้องยึดถือสิ่งที่มีตัวบทชัดเจนจะไม่ค้านกับสิ่งที่สติปัญญายอมรับได้ และพวกเขาจะต้องยึดเช่นเดียวกันว่าบรรดาชนยุคแรกที่อยู่ร่วมสมัยกับการประทานคัมภีร์อัลกุรอาน และได้รับรู้ได้เห็นกับตาของพวกเขาถึงข่าวดีและข่าวร้าย พวกเขามีความเข้าใจต่อหลักบัญญัติศาสนาที่ละเอียดอ่อน ฉะนั้นสิ่งที่เกิดกับสติปัญญา ณ ที่พวกเขาถือ สิ่งที่สอดคล้องกับสิ่งที่มีมาในอัลกุรอาน นี้ คือ หลักพื้นฐานประการแรกของชนสะลัฟ และเป็นหลักสำคัญของแนวทางที่ถูกตั้งซึ่งทำให้สามารถจำแนกให้เห็นความแตกต่างจากแนวทางของพวกเขา (บิโคอะฮฺ) ซึ่งพยายามอบรมบุตรหลานให้ออกนอกแนวทางของคัมภีร์ และซุนนะฮฺ

2. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิมยึดตามตัวบทอัลกุรอานและวณะของท่านนบีที่ถูกต้องชัดเจนและปฏิเสธการตีความ (การตะอูวิล) ที่นำคำหนี

3. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิมไม่ให้ความสำคัญกับผู้รู้ หรือปวงปราชญ์ที่มีความคิดเบี่ยงเบน หรือให้ได้รับตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมกับพวกเขา ดังที่อิมามอะฮ์มัด (Ahmad Fareed, 2004 :98) ได้กล่าวว่า “ไม่มีใครที่เขาจะให้การยอมรับหรือปฏิบัติตามนอกจากท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ผู้ซึ่งไม่กล่าวคำพูดใดๆ ออกมาจากอารมณ์ของตัวเองเว้นแต่สิ่งนั้นมันจะเป็นวะฮีย์ของอัลลอฮ์ซึ่งท่านเราะซูลคือผู้ที่จะต้องให้การยอมรับในทุกสิ่งที่ท่านบอกกล่าว และเชื่อฟังท่านในทุกสิ่งที่ท่านสั่งใช้ ยิ่งไปกว่านั้นจะต้องยึดถือคำกล่าวของท่านและทุกๆ คำพูดอื่นๆ จะต้องถูกทิ้งไปเว้นแต่คำพูดของท่านเราะซูล ﷺ เท่านั้นที่จะต้องยึดถือ

4. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิมรักบรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่านเราะซูล ﷺ และวงศ์วานของท่านซึ่งเป็นลักษณะที่พิเศษของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญามาอะฮ์ คือ หัวใจของพวกเขา ลิ้นของพวกเขา มีความบริสุทธิ์ต่อท่านเราะซูล ﷺ ต่อวงศ์วานของท่าน ต่อบรรดาเศาะหาบะฮ์ ของท่านดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสถึงลักษณะของพวกเขาไว้ว่า

﴿ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا
الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا
رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾

(الحشر : 10)

ความว่า และบรรดาผู้ที่มาหลังจากพวกเขา โดยพวกเขา กล่าวว่า ข้าแต่พระเจ้าของเราทรงโปรดคอยให้แก่เรา และพี่น้องของเราผู้ซึ่งได้ศรัทธาก่อนหน้าเรา และขอพระองค์อย่าได้ให้มี การเคียดแค้นเกิดขึ้นในหัวใจของเราต่อบรรดาผู้ศรัทธา ข้าแต่พระเจ้าของเรา แท้จริงพระองค์ท่านเป็นผู้ทรงเอ็นดู ผู้ทรงเมตตาเสมอ

(อัลฮัซร : 10)

5. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิมให้ปฏิบัติตามชาวสะลัฟ เช่น สอนให้ทำงานเป็นกลุ่ม อยู่เป็นกลุ่ม อีบาตะ ละหมาดวันอีดเป็นกลุ่ม

6. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิมศึกษาหาความรู้ที่เป็นประโยชน์และเรียนรู้ที่เป็นบัญญัติอิสลามและหลักการอิสลาม สมควรที่ครูจากอัลกุรอานและซุนนะฮ์ เช่น จะต้องให้เรียนรู้เกี่ยวกับหะดีษที่ถูกต้องเพื่อแยกจากหะดีษที่ไม่ถูกต้องได้

7. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิมให้มีความรักต่อบรรดานักปราชญ์ที่ปฏิบัติอยู่ในแนวทางอิสลาม และให้เชื่อมั่นว่าพวกเขาเป็นคนมีคุณธรรม มีความประเสริฐและให้ความรักแก่พวกเขาโดยมีเจตนาที่บริสุทธิ์เพื่ออัลลอฮ์ ﷻ และให้เชื่อมั่นว่าการอัญญาติฮาดของปราชญ์สมัยสะลัฟย่อมดีกว่าการวินิจฉัยปัญหาด้วยตัวของเราเอง

8. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิมให้ความสำคัญกับสิ่งหวงห้ามของมุสลิม และสิทธิของผู้อื่น ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าว

((كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرِضُهُ))

(رواه مسلم، 1996 : 4560)

ความว่า “มุสลิมทุกคนต่อมุสลิมด้วยกันนั้นมีสิ่งหวงห้ามก็คือเลือดของพี่น้องมุสลิม ทรัพย์สินของมุสลิม และเกียรติของมุสลิม”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 4560)

9. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิม ให้รู้จักการรับผิดชอบต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อสังคม ทำงานเป็นกลุ่ม อันที่จริงแล้วการประกาศศาสนาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ การปฏิบัติงานเพื่อให้ศาสนาของอัลลอฮ์สูงส่งนั้น เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่เกินกว่าที่คนหนึ่ง จะปฏิบัติเพียงคนเดียวได้หรือต่างคนต่างทำได้ แต่ทว่าภารกิจที่จำเป็นสำหรับมุสลิมก็คือ การร่วมมือกัน การประสานงานกันเพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ﴾

(المائدة : 2)

ความว่า “และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาป และเป็นศัตรูกัน”

(อัลมาอิดะฮ์ : 2)

10. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานหรือเยาวชนมุสลิมมีจิตวิญญาณที่รักการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ และให้มีความปรารถนาที่จะตายชะฮีดในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ

2.2.3 เป้าหมายของการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักการอิสลาม

มุฮัมมัด ฟาฎิล (Muhammad Fadhil, 1966 : 33 - 34) กล่าวว่า เป้าหมายของการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักการอิสลาม คือ การอบรมขัดเกลาตามแนวทางแห่งอัลกุรอาน ซึ่งได้อธิบายถึงการอบรมกล่อมเกลามนุษย์ในทุกด้านของชีวิต และตลอดชีวิต โดยถือว่าชีวิตมนุษย์นั้นไม่ใช่สิ่งใดเลยนอกจากเป็นการเดินทางระยะเตรียมตัวให้พร้อมไปสู่ชีวิตที่ดีกว่า นั่นก็คือชีวิตในวันอาคิเราะฮ์ ดังนั้น การอบรมขัดเกลาแห่งอัลกุรอานจึงครอบคลุมชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต และเมื่อชีวิตในอนาคตขึ้นอยู่กับชีวิตในปัจจุบัน และสิ่งที่สร้างสั่งสมไว้ในปัจจุบัน ดังนั้นชีวิตปัจจุบันและอนาคตจึงเกี่ยวเนื่องกัน การอบรมขัดเกลาด้วยอัลกุรอานซึ่งเอาใจใส่ต่อชีวิตมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงสามารถวิเคราะห์เป้าหมายการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวทางที่อัลกุรอานประมวลไว้สำหรับอบรมขัดเกลามนุษย์ได้เป็น 4 โครงสร้างหลัก อันได้แก่ 1. การศรัทธา 2. จริยธรรม 3. วิชาความรู้ และ 4. ความประพฤติ

ความจริงแล้ว การศรัทธา จริยธรรม วิชาความรู้ และความประพฤติ ทั้งหมดนั้น ประหนึ่งหน่วยที่ผูกพันกันที่มีบทบาทในการอบรมขัดเกลาแห่งอัลกุรอาน โดยที่การศรัทธานั้นคือแหล่งกำเนิดที่หล่อเลี้ยงให้เกิดจริยธรรมอันดีงาม และจริยธรรมอันดีงามโดยบทบาทของมันจะนำพามนุษย์ไปสู่การรู้จักสังขรณ์ความถูกต้อง และสิ่งนี้คือความรู้ในตัวของเขาเอง และความรู้จะนำพามนุษย์ไปสู่การประพฤติปฏิบัติสิ่งดีงาม ฉะนั้น การศรัทธาคือรากฐานของจริยธรรมอันดีงาม และจริยธรรมอันดีงามคือรากฐานของความรู้ที่ถูกต้อง และความรู้ที่ถูกต้องคือรากฐานของความประพฤติที่ดี ดังนั้นแหละคือโครงสร้างของการอบรมขัดเกลาแห่งอัลกุรอาน โดยที่ทุกแขนงนั้นมีความผูกพันเกี่ยวเนื่องโยงใยกันอย่างเหนียวแน่น การมองเห็นถึงความผูกพันดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานความเข้าใจที่มีต่อปรัชญาการอบรมแห่งอัลกุรอาน

มุฮัมมัด ฟาฎิล (Muhammad Fadhil, 1966 : 13-14) ได้สรุปเป้าหมายการอบรมขัดเกลาที่มีปรากฏในอัลกุรอานไว้ดังนี้

1. ทำให้มนุษย์(บุคคล)รู้จักยอมรับสถานะของตนเองในระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และความรับผิดชอบของตนในระดับปัจเจกชนต่อการดำเนินชีวิต

2. ทำให้มนุษย์รู้จักยอมรับความสัมพันธ์ทางสังคม และความรับผิดชอบของตน ภายใต้ขอบข่ายของระบบสังคมของมนุษย์

3. ทำให้มนุษย์รู้จักยอมรับต่อสิ่งสร้างสรรค์(ธรรมชาติ)และนำพาเขาไปสู่การตระหนักถึงวิถึญาณของพระผู้ทรงสร้างในการเนรมิตให้มันมีขึ้นมาและทำให้มนุษย์ได้รับผลประโยชน์จากมัน

4. ทำให้มนุษย์รู้จักยอมรับพระผู้ทรงสร้างธรรมชาติและยอมศิโรราบต่อพระองค์ ทั้ง ๆ ที่เป้าหมายทั้งสี่ประการจะผูกพันเกี่ยวเนื่องกัน หากแต่เราถือว่าเป้าหมายสามประการแรกนั้นนำไปสู่เป้าหมายประการที่สี่ ดังนั้นทั้งสามประการจึงเป็นสื่อนำไปสู่เป้าหมายประการที่สี่ ซึ่งคือการรู้จักอัลลอฮฺ ﷻ และยำเกรงต่อพระองค์ เป้าหมายสูงสุดของการอบรมขัดเกลาตามแนวทางอิสลามถึงหมายถึงการรู้จักอัลลอฮฺ ﷻ และยำเกรงต่อพระองค์ ฉะนั้นไม่ว่า การรู้จักตนเอง การรู้จักสังคม การรู้จักระบบของโลก จักรวาล ล้วนแล้วแต่เป็นสื่อยกระดับให้เรารู้จักพระผู้ทรงสร้างทั้งสิ้น การอบรมตามแนวทางอิสลามจึงทำหน้าที่พัฒนามนุษย์ให้ยำเกรงอัลลอฮฺ ﷻ และได้รับความพึงพอใจจากพระองค์ด้วยการเชื่อฟังคำสั่งใช้และออกห่างข้อห้ามต่าง ๆ ของพระองค์ และเมื่อใดที่เราตระหนักถึงกฎธรรมชาติซึ่งโลกได้หมุนเวียนไปตามกฎของมัน และกฎศีลธรรมที่อัลกุรอานเรียกร้องเชิญชวนไปสู่ มันก็จะนำพามนุษย์ให้ได้รับความดีงาม สัจธรรม และความผาสุก เราก็จะทราบว่ มนุษย์ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ คือผู้ที่ดำเนินอยู่ในวิถีทางที่เที่ยงตรง ที่อัลลอฮฺทรงวางไว้ และการสักการะอัลลอฮฺไม่ใช่สิ่งใดเลยนอกจากการยอมจำนนต่อกฎของอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งกฎธรรมชาติ กฎแห่งจิตวิญญาณ และกฎแห่งจริยธรรม.

หะสัน อัชชะรอวี (Hasan al-Sharqawi, n.d. : 19-23) กล่าวว่า ผู้ที่พิจารณาอุโมงค์ต่าง ๆ ที่ขัดแย้งของอัลลอฮฺ ﷻ จะประจักษ์ชัดถึงความเป็นหนึ่งเดียวของแนวทางการอบรมขัดเกลาตามแนวทางอิสลามอันเป็นแนวทางแห่งพระผู้เป็นเจ้าของที่ไม่มีใครพบว่ามีแนวทางอื่น ๆ หรือปรัชญาการอบรมขัดเกลาอื่น ๆ ของมนุษย์ที่เหมือนหรือเทียบเคียงแนวทางดังกล่าวได้ ทั้งนี้เพราะแนวทางที่ได้รับความเข้าใจโดยพระผู้เป็นเจ้านั้นมีเป้าหมายเพื่อความดีงามแห่งมวลมนุษยทั้งโลกนี้ และโลกอาคิเราะฮฺเมื่อพิจารณาอุโมงค์ต่าง ๆ ในอัลกุรอานจะประจักษ์ชัดว่า รากฐานการอบรมขัดเกลาตามแนวทางอิสลามนั้นซ่อนอยู่ภายใต้ การไม่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และอาจเป็นไปได้ว่า เกี่ยวกับประเด็นการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ได้แฝงคุณค่าและความเข้าใจหลายประการ เกี่ยวกับการอบรมขัดเกลาตามแนวทางอิสลามเอาไว้ ได้แก่ จริยธรรมอันสูงส่ง และแนวทางความประพฤติที่ประมวลอยู่ในคัมภีร์แห่งอัลลอฮฺ ﷻ ดังสรุปเป็นเป้าหมายการอบรมขัดเกลาตามแนวทางอิสลามได้ดังนี้

1. ไม่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ
2. คำรณการละหมาด
3. ใช้ให้ทำความดี ห้ามปรามจากความชั่ว

1. การไม่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

สิ่งที่เป็นหน้าที่จำเป็นสำหรับผู้ปกครองทั้งหลายคือการอบรมบ่มสอนลูก ๆ ถึงเรื่องดังกล่าว คือเน้นหนักให้เห็นว่า ชีวิตในโลกนี้นั้นไม่อาจเทียบได้กับสิ่งที่มีอยู่ ณ ที่อัลลอฮ์ ﷻ ชีวิตในโลก คือการเดินทางระยะสั้น ๆ เพื่อไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ สิ่งสำคัญที่ให้ข้อคิดเตือนสติได้อย่างชัดเจนคือ ลูกหลาน ได้อบรมลูกของท่านไม่ให้ตั้งภาคี ซึ่งการอบรมดังกล่าวปรากฏในอัลกุรอานว่า

﴿وَإِذْ قَالَ لِقَمَنُ لَأَبِيهِمْ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بَنِيَّ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ إِنَّ
الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

(لقمان : 13)

ความว่า “และจงรำลึกถึงเมื่อลูกหลาน ได้กล่าวแก่บุตรของเขา โดยสั่งสอนว่า โอ้ลูกเอ๋ยเจ้าอย่าได้ตั้งภาคีใด ๆ ต่ออัลลอฮ์ เพราะแท้จริงการตั้งภาคีนั้นเป็นความผิดอย่างมหันต์โดยแน่นอน”

(ลูกมาน : 13)

มุสลิมทุกคนต้องตระหนักใส่ใจต่อคำเตือนนี้ เพราะคำเตือนดังกล่าวจะทำให้มุสลิมดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้กฎของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในทุกยุคสมัยก็คือการอธรรม และการอธรรมที่ร้ายกาจที่สุดคือการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทั้งนี้เพราะจิตใจที่อธรรมนั้นจะเป็นจิตใจที่ท้อแท้และสิ้นหวัง ซึ่งง่ายต่อการล่อลวงของชัยฏอน ส่วนจิตใจที่มั่นคงกับคำปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์จะมีความสงบอยู่ในวิถีทางแห่งคำปฏิญาณนั้นด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งจะช่วยให้ห่างไกลจากสิ่งเลวร้าย

แนวทางการการอบรมขัดเกลาแบบอิสลามจะเหนือกว่าแนวทางการอบรมอื่น ๆ เพราะการอบรมแบบอิสลามจะมีความพอดี ความเป็นกลางและความสมดุลซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับมาจากองค์พระผู้เป็นเจ้า

จุดเริ่มต้นของการอบรมขัดเกลาตามแนวทางอิสลามจะเริ่มจากการไม่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจ จากนั้นจึงเติมเต็มจิตใจด้วยการสยบต่อเอกภาพ

ของอัลลอฮ์ ﷻ อย่างบริสุทธิ์ใจ และจะเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ เมื่อใดก็ตามที่มุสลิมยอมรับการเป็นบ่าว เขาก็จะสั่งใช้กันในสิ่งที่เป็นความดีงามดังเช่นที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงใช้ และจะหักห้ามกันจากความชั่วร้ายดังเช่นที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสั่งห้าม

2. คำร้องการละหมาด

อัลกุรอานได้เน้นหนักการถึงการดำรงละหมาด และปฏิบัติละหมาดในเวลาที่กำหนด อัลลอฮ์ ﷻ ทรงคาดโทษผู้บกพร่องและเพิกเฉยไม่จริงใจกับการละหมาดดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾

(الماعون : 4-5)

ความว่า “ดั่งนั้นความหายนะจงมีแค่บรรดาผู้ทำละหมาด ผู้ที่พวกเขาละเลยต่อการละหมาดของพวกเขา”

(อัลมาอูน 4-5)

การละหมาดมีความสำคัญและเป็นข้อกำหนดจำเป็นในอิสลาม การละหมาดทำให้มนุษย์มีความหวังในชีวิตทั้งในโลกนี้และโลกอาคิเราะฮ์ และการละหมาดยังเป็นกระบวนการที่คอยเตือนให้มุสลิมรำลึกถึงพระผู้อภิบาลของเขาอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้การละหมาดสามารถมาหักห้ามยับยั้งจากความชั่วร้ายทั้งปวง มุสลิมที่รักษาการละหมาด เขาจะได้รับการรับรองว่าตนเองอยู่ในวิถีทางแห่งความถูกต้อง และทำให้ตนเองออกห่างจากความชั่วร้ายจะปรับปรังกิจการงานของเขาให้ดีขึ้นทั้งในโลกนี้และโลกอาคิเราะฮ์

ผู้ที่เริ่มปฏิบัติละหมาดในระยะแรก ๆ บางคนอาจพบกับความยากลำบากในการที่จะเอาชนะความอยากของตนเอง บางครั้งเขาก็ทิ้งละหมาดบางเวลาเนื่องจากความเกียจคร้านไม่มีเวลาหรือป่วยไข้ และบางครั้งก็ปฏิบัติมันโดยปราศจากความอิคลาศ หรือบางครั้งอาจจะไม่ละหมาดเลย ส่วนผู้ที่เคยชินกับการละหมาดให้ตรงตามกำหนดเวลา และพยายามฝึกจิตใจตนเองให้บริสุทธิ์เมื่อยามละหมาด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออัลลอฮ์องค์เดียวและไม่ตั้งภาคีใด ๆ จิตใจของเขาก็จะเคยชินและความเคยชินกับกิจวัตรที่ดีงามและนำสรรเสริญจะป้องกันเขาให้ห่างไกลจากความเคยชินต่อสิ่งที่ไม่ดีและเลวร้าย

3. ใช้กันให้ทำความดี ห้ามปรามกันจากความชั่ว

สิ่งสร้างสรรค์ใหม่ ๆ และแนวคิดตะวันตกร่วมสมัยได้มาทำลายศีลธรรมจรรยาอันดีงามของมุสลิม และสิ่งเหล่านั้นได้ชักนำพวกเขาไปสู่ความต่ำทราม คลายจากสิ่งยึดเหนี่ยวทางศาสนา และปลดปล่อยจากศีลธรรม สิ่งดังกล่าวจะทำให้หลายคนเมินเฉยละเลยและไม่ใส่ใจต่อคุณธรรมและฝืนทวนกระแสต่อจริยธรรมอันดีงามต่าง ๆ

สิ่งที่เป็นคุณธรรมความดีงามทั้งหลายนั้นมีรูปแบบเป็นคำพูดและการปฏิบัติคือวิถีทางที่ถูกต้องเที่ยงแท้สำหรับการอบรมขัดเกลา เพราะสิ่งนี้จะทำให้เกิดผลดีสำหรับการสร้างภราดรภาพ การรู้จักยอมรับซึ่งกันและกัน ตลอดจนความร่วมมือกันในกลุ่มเพื่อนมนุษย์ ฉะนั้นเมื่อใดก็ตามที่คุณธรรมเลือนหายไปจากพวกเขา จริยธรรม ศีลธรรมและคุณค่าความสูงส่งต่าง ๆ ก็จะมลายหายไปจนหมดสิ้น อัลลอฮฺ ตรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

﴿قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتَّبِعُهَا أَذَىٰ ۗ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ﴾

(البقرة : 263)

ความว่า “คำพูดที่ดีและการให้อภัยนั้นดียิ่งกว่าทานที่มีการก่อความเดือดร้อนติดตามทานนั้น ”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ 263)

เป้าหมายต่าง ๆ ของการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักการอิสลาม

อาลี อับดุลหะลิม (Ali Abdulhalim, 1995:175-193) มีทัศนะว่า เป้าหมายของการอบรม(ขัดเกลา)แบบอิสลามนั้นมีมากมายหลายประการทั้งนี้เพราะการอบรม(ขัดเกลา)แบบอิสลามกินความกว้างครอบคลุมทุกด้านของชีวิตมนุษย์ที่จะทำให้นุญญ์ดำรงชีวิตอยู่บนความถูกต้องและซึ้นามมนุษย์ไปสู่ทางอันเที่ยงตรงของอัลลอฮฺ

1. สร้างหลักความเชื่อ(อะกีดะฮฺ)ที่ถูกต้องให้แก่มนุษย์

การอบรม(ขัดเกลา)แบบอิสลามไม่ว่าจะจากจุดเริ่มต้นหรือองค์กรใดที่เกี่ยวข้องอันได้แก่บ้าน(ครอบครัว) มัสยิด โรงเรียน และสังคม ก็ล้วนจำเป็นที่จะต้องทำการอบรมสร้างสรรค์ให้เกิดมีขึ้นซึ่งหลักความเชื่อ(อะกีดะฮฺ)ที่ถูกต้อง อันได้แก่

หลักความเชื่อของมนุษย์ต่ออัลลอฮฺ ชาดของพระองค์ คุณลักษณะของพระองค์ และการกระทำของพระองค์

หลักความเชื่อของมนุษย์ต่อมลาอิกะฮ์ของพระองค์ ในบรรดาคัมภีร์และในบรรดา
เราะสูลของพระองค์

หลักความเชื่อของมนุษย์ต่อวันอาคิเราะฮ์และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในวันนั้น

หลักความเชื่อของมนุษย์ต่อกำหนดสภาพการณ์ของอัลลอฮ์(เกาะฎู เกาะดร์)

หลักความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับเรื่องตัวของมนุษย์เองว่า เพราะเหตุใดอัลลอฮ์จึง
ได้สร้างเขามา และอะไรบ้างที่เขาต้องเชื่อมั่นศรัทธา และมนุษย์จะดำเนินไปในทิศทางใด

หลักความเชื่อของมนุษย์ต่อพลังแห่งความชั่วร้าย “บรรดามารร้ายทั้งหลาย” และ
จุดยืนของพวกมันต่อมวลมนุษย์

หลักความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับโลกที่เขาอาศัยอยู่และสิ่งถูกสร้างต่าง ๆ ที่
กระจายอยู่อย่างมากมายในโลกนี้

ทั้งนี้การจินตนาการที่ถูกต้องและการยึดมั่นที่ปลอดภัยเกี่ยวกับทั้งเจ็ดสิ่งที่กล่าว
แล้วคือสิ่งที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์พร้อมด้วยความมีเกียรติที่เขาเองพึงพอใจและเป็นที่ยังพอ
พระทัยของอัลลอฮ์

2. การให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจที่ถูกต้อง

จำเป็นที่ปฏิบัติกรอบรม(ซัดเกลา)ตามแบบอิสลามของทุกองค์กรหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องจะต้องทำการสอนให้ความรู้กับผู้คนเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจต่ออัลลอฮ์ เพียงองค์เดียว
และวางแผนงานการฝึกปฏิบัติไปตามแนวทางที่อัลลอฮ์ ทรงกำหนดหลักการ ทั้งส่วนที่เป็นฟิรฎู
และนะวาฟิ้ลต่าง ๆ และไม่ว่าจะเป็นศาสนกิจที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องหรือศาสนกิจที่ถูกกำหนด
ไว้แน่นอนตายตัวตลอดเวลาและสถานที่

การสอนให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ นั้นจำเป็นจะต้องมีที่มาจาก
แหล่งที่มีที่เชื่อถือได้และด้วยบทหลักฐานที่ถูกต้องจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์

การปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ จะไม่สมบูรณ์ตามกระบวนการของมันเว้นแต่จะต้อง
เกิดการศรัทธา(อีมาน) การยอมรับอิสลาม และการมีคุณธรรม(ทางใจ) การใช้กันให้ทำความดี การ
ห้ามปรามกันจากการทำความชั่ว และการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ สิ่งดังกล่าวจะบรรลุผล
ในทางปฏิบัติได้ก็หลังจากที่มนุษย์พร้อมทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ

ทุก ๆ หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องของด้านการอบรม(ซัดเกลา)ตามแบบอิสลามดังที่
กล่าวแล้วข้างต้นจำเป็นต้องทำหน้าที่ให้ความกระจ่างในสิ่งดังกล่าวแก่มวลมุสลิมทั้งหลายและฝึก
ให้พวกเขาได้ปฏิบัติรวมทั้งยื่นมือให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ

3. แผ่จิตวิญญาณและการทำความรู้จักกันในหมู่เพื่อนมนุษย์

การทำความรู้จักกันเป็นข้อเรียกร้องของอัลกุรอานที่เน้นย้ำว่า แท้ที่จริงมนุษย์ทุกคนมาจากแห่งที่มาเดียวกัน และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงทำให้พวกเขาขยายเป็นประชาชาติต่าง ๆ มากมายและมีศัภษาภาษาเพื่อที่ต่างจะได้ทำความรู้จักซึ่งกันและกันและรักใคร่กลมเกลียวช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ดังที่ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾

(الحجرات : 13)

ความว่า “โอ้มนุษย์ชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่า และตระกูลเพื่อจะได้รู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮ์ ﷻ นั้น คือผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน.”

(อัลหุรริอฺ : 13)

การทำความรู้จักกัน ณ ที่นี้ หมายถึง การที่มนุษย์ทำความรู้จักยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งการกระทำเช่นนั้นจะทำให้ต่างเกิดความรักซึ่งกันและกัน และส่วนหนึ่งจากมารยาทของการเรียกร้องเชิญชวนไปสู่แนวทางของอัลลอฮ์ ﷻ ก็คือการทำความรู้จักกันและการทำลายกำแพงที่ขวางกั้นกันและกันให้พังทลายลงด้วยการที่บุคคลต้องนำพาตนเองเพื่อไปทำความรู้จักกับผู้อื่นก่อน จึงจะทำให้ผู้อื่นมาทำความรู้จักกับเขาด้วยการกระทำดังกล่าวจะทำให้กำแพงขวางกั้นถูกขจัดจนสลายไปความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างกันจึงเกิดขึ้น และการทำความรู้จักกันที่ประเสริฐที่สุดควรเกิดขึ้นที่มีสยิด(ในขณะที่ออกจากมัสยิด) ทั้งนี้เพราะผู้ที่มุ่งมามัสยิดนั้นไคเดินทางมาสู่หนทางแห่งอิสลามเขาจึงมีความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะทำความรู้จักกับผู้ที่ต่างเดินทางมุ่งมามัสยิดเฉกเช่นเดียวกัน

4. การแผ่ขยายจิตวิญญาณแห่งการช่วยเหลือกันในหมู่เพื่อนมนุษย์

การอบรม(ขัดเกลา)แบบอิสลามมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ ทั้งนี้เพราะการช่วยเหลือกันคือหนึ่งในภาพลักษณ์ที่สะท้อนปฏิกิริยาทางสังคมและคือ

สิ่งแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมระหว่างคนสองคนหรือมากกว่านั้นอันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุสู่ความสำเร็จ

อิสลามเรียกร้องให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันและจำกัดไว้ว่าต้องอยู่ในแนวทางที่ดีงามและการขำเกรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحُلُوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا ءَامِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّن رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ أَن صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَن تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝﴾

(المائدة : 2)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่าให้เป็นที่อนุมัติ ซึ่งบรรดาเครื่องหมายแห่งศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ และเดือนที่ต้องห้าม และสัตว์พลี และสัตว์ที่สวมเครื่องหมายไว้ที่คอเพื่อเป็นสัตว์พลี และบรรดาผู้ที่มุ่งสู่บ้านอันเป็นที่ต้องห้าม โดยแสวงหาความโปรดปราน และความพอพระทัยจากพระเจ้าของพวกเขา แต่เมื่อพวกเขาเข้าเบ็ดเสร็จอิหฺรอมแล้ว ก็จงล่าสัตว์ได้ และจงอย่าให้การเกลียดชังแก่พวกหนึ่งพวกใด ที่ขัดขวางพวกเขาไม่ให้เข้ามาสยิดสะระอม ทำให้พวกเขากระทำการละเมิด และพวกเขาจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาป และเป็นศัตรูกันและพึงกลัวเกรงอัลลอฮฺ ﷻ เกิดแก่จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรุนแรงในการลงโทษ.”

(อัลมาอิดะฮฺ : 2)

อัลบิร ณฺ หนึ่ หมายถึง สิ่งที่อัลลอฮฺ ทรงบัญชาให้

อັตตะกฺวา หมายถึง การออกห่างจากสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงห้าม

อัลอิหมฺ หมายถึง การทรมศ ผ่าฝืนทุกชนิด

อัลอุควาน หมายถึง การละเมิดต่อบทลงโทษต่าง ๆ ของอัลลอฮฺ หรือสิทธิต่าง ๆ ของมนุษย์

นี่คือการช่วยเหลือ(ร่วมมือกัน)ในแนวทางที่ดีงามและการขำเกรง ในการขจัดสิ่งที่เป็นภัยอันตรายไม่ว่าจะเป็นภัยในศาสนาหรือภัยในโลกคุณา ซึ่งหากไม่มีความร่วมมือในการป้องกันสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ แล้วย่อมไม่อาจปิดกั้นหนทางของศัตรูแห่งอิสลามได้

ดังนั้นการร่วมมือช่วยเหลือกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นในทุกระดับทั้งบุคคล ครอบครัว และสังคม รวมถึงทุก ๆ สังคมที่จะต้องร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5. การปฏิบัติงานเพื่อทำนุบำรุงแผ่นดิน

การอบรมขัด(เกลา)แบบอิสลามมีเป้าหมายเพื่อสอนให้ผู้คนรู้ถึงวิธีการทำนุบำรุงแผ่นดินให้เป็นไปตามที่อิสลามเรียกร้อง ดังนั้นการอบรม(ขัดเกลา)แบบอิสลามจึงต้องเตรียมพร้อมมนุษย์ให้ได้ใช้ประโยชน์จากพลังแห่งสรรพสิ่งในโลกที่รายล้อมอยู่โดยรอบอันจะประโยชน์ทั้งในโลกนี้และโลกอาคิเราะฮฺ

การอบรม(ขัดเกลา)แบบอิสลามสอนให้ความรู้ในทุก ๆ วงการ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของให้มนุษย์ได้รู้ว่า มนุษย์นั้นเป็นตัวแทน(พระองค์)ในพื้นที่พิภพ ถูกเรียกร้องให้จาริกไปในพื้นโลกและทะนุบำรุงมันสร้างสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นในโลก อัลลอฮฺ ทรงให้ความโปรดปรานแก่ชาวชะมุคซึ่งเป็นกลุ่มชนของนบีศอลิฮฺ ด้วยการสร้างให้พวกเขามีขึ้นมา และทำให้พวกเขามีความสามารถในการดูแลทำนุบำรุงผืนแผ่นดิน และใช้ประโยชน์จากสิ่งดีงามของมัน ซึ่งดังกล่าวถือเป็นความโปรดปรานอันยิ่งใหญ่ อัลลอฮฺ ตรัสว่า

﴿وَالِىٰ تَمُوْدَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَنْقُورِمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ ۗ هُوَ اَنْشَأَكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيْهَا فَاسْتَغْفِرُوْهُ ثُمَّ تَوْبُوْا اِلَيْهِ ۗ اِنَّ نَبِيَّ قَرِيْبٌ مُّجِيْبٌ﴾

(هود : 61)

ความว่า “และยังชะมุค (เราได้ส่ง) พี่น้องคนหนึ่งของพวกเขาชื่อศอลและฮฺ เขากล่าวว่า โอ้กลุ่มชนของฉันเอ๋ย พวกท่านจงเคารพอิบาดะฮฺอัลลอฮฺ ซึ่งเกิด พวกท่านไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ พระองค์ทรงบังเกิดพวกท่านจากแผ่นดิน และ

ทรงให้พวกท่านพำนักอยู่ในนั้น ดังนั้นพวกท่านจงขอกภัยต่อ
พระองค์ แล้วจงกลับเนื้อกลับตัวต่อพระองค์ แท้จริงพระเจ้าของ
ฉันนั้นทรงอยู่ใกล้ทรงตอบรับเสมอ”

(ฮุด : 61)

มุสลิมจึงจำเป็นต้องดูแลทำนุบำรุงผืนแผ่นดินให้สวยงามน่าอยู่เพื่อที่จะได้ใช้ชีวิต
อยู่อย่างมีเกียรติ(ภาคภูมิ)ตามที่พระองค์ทรงปรารถนา

6. สอนมนุษย์ให้รู้ว่าเขาจะเป็นผู้ที่เคร่งครัดได้อย่างไร

ผู้ที่มีความเคร่งครัดคือผู้ที่รู้จักหน้าที่ของตนเองและบังคับตนเองให้ปฏิบัติตาม
หน้าที่นั้น ๆ ได้อย่างเคร่งครัด และหน้าที่ดังที่กล่าวนั้นมีสาระสำคัญ(ประเด็นสำคัญ)ที่มนุษย์
จะต้องทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติมัน หากแต่หน้าที่สำคัญก็คือ การปฏิบัติตามสิ่งที่อัลลอฮ์
ทรงกำหนดเป็นสิ่งจำเป็นไว้ในคัมภีร์ของพระองค์และสุนนะฮ์ของท่านเราะซูล และไม่มีสิ่งใด
ที่อัลลอฮ์ ทรงกำหนดมันเป็นสิ่งจำเป็น เว้นแต่การดำรงไว้(การยึดปฏิบัติ)ซึ่งสิ่งนั้นนั้นย่อมนำมาซึ่ง
ผลดีที่คุณประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติทั้งต่อศาสนาของเขาและทางโลกของเขาด้วย

ในความเคร่งครัดต่อสิ่งที่อัลลอฮ์ กำหนดเป็นสิ่งจำเป็นจะช่วยปรับปรุงจรรยา
จิตใจและขัดเกลามันอีกทั้งยังทำให้เข้าใกล้ชิดต่อพระองค์ และจะได้รับความสำเร็จ ชัยชนะทั้งใน
โลกของเขาและอาคิเราะฮ์ การเคร่งครัดต่อแบบแผนของอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องคำสั่งใช้และคำสั่งห้าม
จะนำมาซึ่งผลดีต่อครอบครัว สังคม และประชาชาติมุสลิมทั้งหมดโดยมันจะช่วยลด(ขจัด)การก่อคดี
ความผิด ขยับยั้งความเสื่อมเสีย และป้อมปรามผู้บ่อนทำลายทั้งหลาย และยังเชิดชูให้คุณค่าแห่ง
คุณธรรมจริยธรรมอันดีงามสูงส่งขึ้น ดังนั้นหน่วยงานองค์กรด้านการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนหรือ
การศึกษาต่อเนื่องจำเป็นจะต้องวางสิ่งนี้ไว้อยู่ในแบบแผนการศึกษาและตั้งไว้เป็นเป้าหมาย ทั้งนี้
เพราะสิ่งดังกล่าวคือผลของการอบรม(ขัดเกลา)แบบอิสลามซึ่งไม่มีผู้ใดได้แย้งในเรื่องของ
คุณประโยชน์ของมันที่มีต่อบุคคล สังคมและประชาชาติมุสลิมทั้งหลาย

การเคร่งครัดต่อคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ การออกห่างจากสิ่งที่พระองค์ทรงห้ามจะ
เป็นการฝึกมุสลิมให้กระทำแต่สิ่งที่ดี เป็นผู้ที่รู้จักให้ เสียสละ และจะทำให้สลัดทิ้งสิ่งซึ่งที่เป็น
ข้อเสียส่วนบกพร่องต่าง ๆ ออกไป และยังมาวางกันมิให้หันเหออกจากการให้ได้มาซึ่งภาคผล
(แห่งคุณความดี) การเคร่งครัดต่อสิ่งที่อัลลอฮ์ กำหนดเป็นสิ่งจำเป็นจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้
มนุษย์รักใคร่กัน และรักที่จะให้สิ่งดีงามเกิดแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันทั้งใน โลกของเขาและอาคิเราะฮ์
และจะเป็นสิ่งประทับใจให้สังคมมีเครื่องหมายแห่งความเคร่งครัดและความภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ
ทั้งหมดดังกล่าวนี้คือสิ่งจำเป็นในชีวิตในด้านที่เกี่ยวกับสังคม

7. การสอนให้มนุษย์รู้ว่า เขาจะสร้างครอบครัวมุสลิมได้อย่างไร

การอบรม(จัดেলা)แบบอิสลามจะเป็นจะต้องสอนให้มนุษย์รู้ว่าเขาจะสร้างครอบครัวมุสลิมได้อย่างไร โดยมีคุณค่าอันสูงส่งแห่งอิสลามมาเป็นสิ่งนำ และทำให้สมาชิกในครอบครัวเคร่งครัดอยู่ในคุณธรรมจริยธรรมอิสลามและมีส่วนร่วมในสังคมที่เขาอาศัยอยู่ตามความสามารถที่เขาได้จากปฏิบัติสิ่งดีงามแก่สังคม

หลักการอบรม(จัดেলা)อันใดที่ไม่สามารถที่จะสอนให้มนุษย์รู้ว่าเขาจะมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่เขาอยู่ได้อย่างไรถือเป็นหลักการอบรมที่ล้มเหลวยิ่งไปกว่านั้นยังบ่อนทำลายและไม่เหมาะสมสำหรับมนุษย์และไม่ใช่หลักการอบรม(จัดেলা)แบบอิสลาม

การอบรม(จัดেলা)แบบอิสลามจะสอนให้มนุษย์รู้ว่าเขาจะเลือกคู่ครองเลือกแม่บ้านและเลือกแม่ของลูกอย่างไรให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่อิสลามวางไว้ และเขาจะปฏิบัติกับคู่ครองของเขาอย่างไรในขอบข่ายที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ

การอบรม(จัดেলা)แบบอิสลาม คือ หลักการอบรมที่สอนให้มนุษย์รู้ว่าเขาจะปฏิบัติกับวงศ์ญาติบุคคลใกล้ชิด มิตรสหาย เพื่อนบ้านของเขาด้วยการปฏิบัติต่อกันตามแบบแผนของอิสลามที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานของความดีงามและการยำเกรงต่ออัลลอฮ์ เพราะครอบครัวมุสลิมนั้นหากหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้นำที่ดีก็ย่อมจะเป็นเสาหลักที่เข้มแข็งแก่สังคมมุสลิมที่จะสามารถนำพาให้มีชีวิตได้อย่างมีเกียรติ(สง่างาม)

ดังกล่าวคือเป้าหมายหลักประการหนึ่งจากเป้าหมายต่าง ๆ ของการอบรม(จัดেলা)แบบอิสลามที่ควรได้นำไปอบรมบ่มสอนกันทั้งในครอบครัว ในมัสยิด ในโรงเรียนและในสังคม

8 การสร้างสรรคัมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์สังคม

มนุษย์สังคม หมายถึง การที่มนุษย์สามารถดำรงความสมดุลไว้อย่างเคร่งครัดเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นทั้งภายในครอบครัวและในสังคม

เมื่อแนวความคิดอื่นจากอิสลามที่มาจากตะวันตก เช่น อดีตสหภาพโซเวียต)เห็นแตกต่าง(จากอิสลาม)เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องครอบครัวและสังคมโดยด้านหนึ่งเห็นว่าครอบครัวทำหน้าที่สร้างสัมพันธ์ทางด้านความรักและการปกครองดูแล ส่วนสังคมทำหน้าที่สร้างสัมพันธ์ทางด้านผลประโยชน์และสติปัญญา เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วทุกขณะที่สังคมเจริญขึ้นครอบครัวก็จะเสื่อมถอยลง

การอบรม(จัดেলা)แบบอิสลามทำหน้าที่แตกต่างจากแนวคิดดังกล่าวโดยที่แนวคิดอิสลามได้ทำให้ครอบครัวที่แวดล้อมด้วยความรัก และการปกครองดูแลคือแหล่งอนุบาลที่คอยโอบอุ้มดูแลสมาชิกให้เป็นมนุษย์สังคมที่จะสามารถสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกในสังคมได้

สัมพันธภาพลักษณะเช่นนี้ต้องได้รับการเรียนรู้จากครอบครัวตามแบบแผนของอิสลามในเรื่องการ คำสั่งใช้และข้อห้าม สิ่งทีศาสนาอนุมัติและสิ่งต้องห้ามต่าง ๆ

การอบรม(ขัดเกลา)แบบอิสลามจำเป็นต้องเสริมให้มนุษย์รู้จักวิถีทางต่าง ๆ ที่จะ ทำให้เขาเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสังคม มีความสามารถที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีงาม ยิ่งขึ้นและทำให้พระองค์อัลลอฮฺ ทรงพึงพอพระทัย

สัญลักษณ์ (หรือเครื่องหมาย)ต่าง ๆ ที่จำแนกให้สังคมมุสลิมมีความโดดเด่น แยกต่าง มีหลายประการ ดังนี้

1. การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ (ว่าเป็นพระเจ้าผู้เป็นเจ้าเพียงองค์เดียว)
2. ความเคร่งครัดในหลักการอิสลาม ทั้งการปฏิบัติศาสนกิจ หลักบัญญัติต่าง ๆ และ จริยธรรมอันดีงาม
3. การให้ความสำคัญกับการสร้างครอบครัวมุสลิม ที่ให้คุณธรรมอิสลามมาเป็นสิ่ง นำพาทั้งในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม เรื่องการกินดื่ม เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย รวมถึง การปฏิบัติต่อบุคคลแวดล้อมอันได้แก่ วงศ์ญาติ มิตรสหาย และเพื่อนบ้าน
4. การลงมือปฏิบัติด้วยความกระตือรือร้นและจริงจังในการแพร่ขยายคุณธรรม อิสลามให้เกิดขึ้นในสังคม และต่อสู้เพื่อเอาชนะความต่ำทรามชั่วร้ายต่าง ๆ โดยให้อยู่บนพื้นฐาน ของการให้ข้อคิดวิหยปัญญาที่ดีและการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า
5. การปฏิบัติสิ่งที่ทำให้พระองค์อัลลอฮฺทรงพึงพอพระทัย ทั้งคำพูด การกระทำ และการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคม
6. มนุษย์สังคมตามแนวคิดอิสลามนั้นหมายถึง ผู้มีศรัทธาที่ซื่อมั่นเคร่งครัดอยู่ใน แนวทางของอัลลอฮฺ มีความรักต่อคุณความดี และปรารถนาที่จะให้เพื่อนมนุษย์ได้รับความดีงามนั้น อีกทั้งร่วมมือกันในความดีและความขำเกรง

9 การสร้างสรรค์บุคคลที่เจริญเติบโตขึ้นอย่างอาหรับ

ไม่มีผู้ใดถกเถียงถึงความเกี่ยวข้องระหว่างอิสลามกับชนชาติอาหรับและภาษา อาหรับซึ่งเป็นความผูกพันที่เข้มแข็ง อัลลอฮฺ ทรงเลือกเฟ้นนบีและศาสนทูตท่านสุดท้ายมาจากชน ชาติอาหรับและประทานคำภีร์สุดท้ายคืออัลกุรอานเป็นภาษาอาหรับที่ชัดแจ้ง ดังนั้นชนชาติอาหรับ และภาษาอาหรับจึงได้รับใช้อิสลามและเผยแผ่มันแก่มวลมนุษย์

การอบรม(ขัดเกลา)แบบอิสลามจึงควรสนับสนุนความมุ่งหมายนี้และปลูกฝังมัน แก่ผู้จะต้องได้รับการอบรม(ขัดเกลา) โดยผ่านหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งครอบครัว มัสยิด โรงเรียนและสังคม

การปลูกฝังภาษาอาหรับและความเป็นอาหรับ(เฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในภาคพื้นอาหรับ)มีเป้าหมายหลายประการ อาทิ เช่น

1. ทำให้เกิดการยึดถือว่าภาษาอาหรับคือภาษาแห่งอัลกุรอาน จึงจะต้องสามารถใช้ได้อย่างฉะฉานชัดเจน ทั้งการพูดคุยโต้ตอบและการเขียนและการเรียงร้อยถ้อยคำ
2. ทำให้เกิดการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมอาหรับ โดยการหันมาเอาใจใส่เป็นอันดับต้น ๆ ในการอนุรักษ์มรดก(แหล่งวิชาการ)ของชนชาติและเผยแพร่มันแก่ชาวโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำราส่วนใหญ่ที่เรียบเรียงและแต่งขึ้นเกี่ยวกับอิสลามล้วนแล้วแต่เป็นภาษาอาหรับ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า การปล่อยละเลยวัฒนธรรมอื่น ๆ หากแต่ควรหันมาให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมอาหรับก่อนวัฒนธรรมอื่น ๆ

10 สร้างคนที่เติบโตขึ้นอย่าง(ผู้ยึดมั่น)อิสลาม

การเติบโตสู่ผู้เคร่งครัดอิสลามถือเป็นเป้าหมายหลักประการหนึ่งของการอบรม(ขัดเกลา) แบบอิสลาม คือ ความจำเป็นที่จะต้องเติบโตอย่างบริบูรณ์ในด้านของบุคลิกภาพของความเป็นมุสลิมที่สามารถแสดงออกต่อเพื่อนมนุษย์ และเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ มองสิ่งรอบข้างอย่างถูกต้องตามวิสัยทัศน์แห่งอิสลามที่วางอยู่บนพื้นฐานแห่งอัลกุรอานและสุนนะฮ์ เพื่อที่จะให้การเติบโต(สู่อิสลาม)เป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

จะต้องไม่ใช่เพียงการเติบโตแต่ภาพลักษณ์ภายนอก แต่จะต้องเป็นทั้งบุคลิกและการปฏิบัติที่เกิดจากจริยธรรมอิสลาม ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เป็นภาพลักษณ์ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการสนทนาการกล่าวอ้าง การแต่งกาย หรือวิถีชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย อาหารการกินล้วนไม่มีคุณค่าใด ๆ หากไม่สะท้อนถึงความเป็นอิสลามอย่างแท้จริง ไม่ควรจะเป็นการไปในลักษณะของการฝึฝืนนิยมกลุ่มพรรคพวก เพราะอิสลามไม่ยอมรับการฝึฝืนดังกล่าว และให้สำนึกอยู่เสมอว่าอัลลอฮ์ ทรงสร้างมนุษย์มาจากที่มาเดียวกันคืออาดัมและฮาวา และได้ทำให้พวกเขาแผ่ขยายเผ่าพันธุ์ออกไป เพื่อจะได้รู้จัก ร่วมมือกันและดกเตอนกันโดยต้องรับรู้ เข้าใจพื้นฐานสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

- (1) เรียนรู้ อ่านและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับอัลกุรอาน และสุนนะฮ์ท่านเราะสูลตลอดเวลา
- (2) ศึกษา(ทำความเข้าใจ)ประวัติศาสตร์อิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติบรรดาศาหาบะฮ์
- (3) ศึกษา(ทำความเข้าใจ)ประวัติศาสตร์สงครามครั้งต่าง ๆ ระหว่างมุสลิมกับเหล่าศัตรูของอิสลามเพื่อให้ได้รับข้อคิดเตือนใจ

(4) ศึกษา(ทำความเข้าใจ)สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโลกอิสลามไม่ว่าจะเป็น ประชากร สภาพเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม

11 สร้างมุสลิมที่ เป็นผู้เชิญชวนไปสู่อัลลอฮฺ ﷻ

โดยพื้นฐานแล้วนั้นมุสลิมและมุสลิมะฮฺทุกคนต้องเป็นผู้เชิญชวนไปสู่อัลลอฮฺ ﷻ เผยแพร่ความดีงามสู่เพื่อนมนุษย์ให้มีความรู้แก่พวกเกี่ยวกับเรื่องศาสนาและทางโลก โดยเขาจะต้องเป็นผู้ที่รู้แจ้งในสิ่งที่เขาเชิญชวน และการเชิญชวนสู่อิสลามมิใช่ภารกิจหน้าที่ของเหล่านักวิชาการเท่านั้น(แต่เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน) ดังนั้นผู้ที่เรียกร้องเชิญชวนสู่อิสลามจะต้องมีคุณสมบัติที่จะเป็นหลายประการ อาทิเช่น ต้องรู้จักวัฒนธรรมทั่วไปของโลกเป็นอย่างดี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องรู้จักเข้าใจวัฒนธรรมอิสลาม จะต้องมีความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การเรียกร้องเชิญชวนไปสู่อิสลาม ทั้งความหมายของการเชิญชวน(อะฮฺวะฮฺ) สาเหตุที่ต้องอะฮฺวะฮฺ เป้าหมาย วิธีการ และผลที่จะได้รับจากการเรียกร้องนั้น

12 สร้างมุสลิมที่มีความสามารถในการมีส่วนร่วมการทำงานเพื่ออิสลาม

การทำงานเพื่ออิสลามในที่นี้ หมายถึง กิจการงานทุกอย่างที่ปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายแห่งอิสลาม นำพาวิถีทางอิสลามไปสู่มวลมนุษย์ทั้งความรู้ มารยาทอิสลาม ความประพฤติ และระบอบอิสลามที่มวลมุสลิมจะต้องยึดมั่นในทุกกิจการงานของเขา

การเรียกร้องเชิญชวนไปสู่อัลลอฮฺ ﷻ ทุกรูปแบบ การเคลื่อนไหวรูปแบบต่าง ๆ เพื่ออิสลาม การเข้าหาชุมชน และอดทนต่อการทำร้าย โดยต้องพยายามทำให้พวกเขายอมรับและทำความดีเพื่อพวกเขาปฏิบัติภารกิจจริง ๆ เพื่ออิสลามทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคม และการปฏิบัติงานเพื่อความมั่นคงของศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ จะต้องมีความเข้าใจ ความบริสุทธิ์ใจ ต่อสู้อย่างเสียสละ และยืนหยัดมั่นคง

2.2.4 ลักษณะเฉพาะของการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักการอิสลาม

อิบนุญบิล (Ibn Muqbil,n.d. : 26) การอบรม (ขัดเกลา) ตามหลักการอิสลาม คือ กระบวนการอบรม(ขัดเกลา)ซึ่งที่มวลมุสลิมได้ดำเนินรอยตามนบีของพวกเขาในการทำให้เยาวชนของพวกเขาเจริญเติบโตขึ้นและเตรียมความพร้อมให้พวกเขาเป็นบุรุษชนแห่งอิสลาม ให้มีศรัทธาต่ออัลลอฮฺ มีความคิด มีความรอบรู้ ได้รับการขัดเกลาให้มีศีลธรรม เป็นผู้นำแห่งโลกและเป็นประชาชาติตัวอย่างที่มนุษยชาติทั้งหลายพึงรู้จักพวกเขา

การอบรม(ขัดเกลา)ตามหลักการอิสลาม หมายถึง ระบอบการอบรมซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดให้มวลมุสลิมทำการอบรมบ่มสอนบุตรหลานของพวกเขา ให้การชี้แนะแก่ครอบครัวผู้ อยู่ใต้การ ปกครองของเขา ตลอดจนดูแลพวกเขาให้อยู่ในกรอบแห่งหลักการไม่ออกไปสู่ระบอบ การอบรมอื่น ๆ ที่บิดเบือน หรือระบอบที่ปราศจากหลักศาสนา(เป็นที่ยึดเหนี่ยว) หรือศาสนาที่ถูก บิดเบือน

ดังนั้นการอบรม(ขัดเกลา)ตามหลักการอิสลามคือ ระบอบการอบรมที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดแก่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู การให้ความรู้ และแก่หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม ในอันที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานและ องค์กรต่าง ๆ

อาลี อับดุลหะลิม (Ali Abdulhalim,1995 : 157) มีทัศนะว่า แบบแผนการอบรม แบบอิสลามมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการอบรมแบบอื่น ๆ เพราะยึดจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ แบบแผนที่เป็นหนึ่งเดียวของอิสลามมีความพิเศษหลายประการ คือ

1. เป็นแบบแผนที่ครบวงจร อันหมายถึง จะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไม่ได้ ทุกส่วน ต้องพึ่งพาสนับสนุนซึ่งกันและกัน การสร้างมุสลิมที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นไม่ได้หากยึดเอาเพียง บางส่วนและละเลยจากอีกส่วนหนึ่ง
2. เป็นแบบแผนที่อบรมให้คนเป็นคนดีทั้งเพื่อดำรงชีวิตในดunyaและเพื่อชีวิตใน โลกอาคิเราะฮ์
3. เป็นแบบแผนที่ยอมรับพลังความสามารถของมนุษย์ทุกด้าน จิตวิญญาณ สติปัญญา ร่างกาย และดำเนินไปโดยตอบสนองความต้องการของพลังทุกด้านนั้นภายในของข่าย แห่งหลักการ อิสลาม
4. เป็นแบบแผนแห่งการปฏิบัติ มิใช่เพียงวาง(กำหนด)แต่ทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แล้วไม่อาจนำไปปฏิบัติได้
5. เป็นแบบแผนต่อเนื่อง(ที่นำไปใช้ได้ตลอดเวลาทุกยุคทุกสมัย) มิใช่แบบแผนที่ใช้ได้ชั่วคราว เหมาะสมกับที่หนึ่งแต่ใช้ไม่ได้กับอีกที่หนึ่ง หรือใช้ได้เพียงช่วงเวลาหนึ่ง หนึ่ง สถานที่หนึ่งเท่านั้น หากแต่แบบแผนของอิสลามเป็นแบบแผนแห่งมนุษยชาติสามารถนำไป ปรับใช้ได้ตลอดเวลาจนกว่ามนุษย์จะกลับคืนสู่องค์พระผู้เป็นเจ้า

6. เป็นแบบแผนที่ครอบคลุมทุกสิ่งที่มีขึ้นมาใหม่ ๆ ในชีวิตของมนุษย์ และเปิดกว้างสำหรับการเรียนรู้วิชาการ การประดิษฐ์คิดค้น การค้นพบข้อเท็จจริงของโลกโดยไม่มีข้อจำกัดเท่าที่มนุษย์จะมีความสามารถ และใช้ให้มันเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งหลาย

2.2.5 สถาบันหลักของการอบรมเลี้ยงดูบุตร

1 ครอบครัว

สถาบันหลักของการอบรมเลี้ยงดูในอิสลามประกอบด้วย 3 สถาบันคือ ครอบครัว (บ้าน) มัสยิด และโรงเรียน ทั้ง 3 สถาบันดังกล่าวถือเป็นตัวการหลักสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูและขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นุศรหลานและเยาวชนมุสลิม (al-Nihlawi, 1996 : 131)

กูรซิด อะหมัด (2540 : 36-37) กล่าวว่า “ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่เกิดขึ้นมาเคียงคู่กับ การสร้างมนุษย์ เป็นรากฐานของโครงสร้างทางด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ มนุษยชาติเป็นผลิตผลของสถาบันนี้ หลักนิติบัญญัติที่ถูกกล่าวไว้ในอัลกุรอานประมาณหนึ่งในสามเป็นข้อบัญญัติที่ว่าด้วยครอบครัวและกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับครอบครัว ขอบข่ายสิทธิ และหน้าที่ทั้งหลายเป็นรากฐานของชีวิตครอบครัว มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างให้เกิดทัศนคติ และแบบแผนของ ความประพฤติที่อิสลามต้องการจะดูแลให้เจริญขึ้น”

ครอบครัว คือพื้นฐานแรกในการพัฒนาคน เพราะครอบครัวเป็นบริบทของชีวิตที่สำคัญของเด็กและเยาวชน เด็กทุกคนเกิดมาต้องอาศัยพึ่งพาผู้เลี้ยงดูที่ให้ความรักความอบอุ่น สนองความต้องการเมื่อหิว เมื่อไม่สุขสบาย ได้รับการสัมผัสอุ้มชู อบรม สั่งสอน ภายในบริบทของครอบครัว โดยเฉพาะผู้เลี้ยงดูสำคัญได้แก่มารดาและบิดา หากเกิดความบกพร่องในการดูแลเอาใจใส่ในช่วงวัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในระยะตั้งครรภ์ วัยทารก จนถึงวัยรุ่นจะก่อให้เกิดปัญหา นานับประการ (รุจา ภูไพบูลย์, 2540 : 31)

ครอบครัวถือเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตร และถือเป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีความสำคัญที่สุด อิสลามได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้อย่างครอบคลุม ซึ่งหมายรวมถึงตั้งแต่การเลือกคู่ครอง การสมรส มารยาทในการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างสามีภรรยา การอบรมเลี้ยงดูบุตร การจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู ตลอดจนถึงเรื่องทรัพย์สินมรดก อัลลอฮ์ ทรงตรัสเกี่ยวกับความสำคัญของการสร้างครอบครัวว่าเป็นหนึ่งในสัญญาณที่บ่งบอกถึงพระองค์อัลลอฮ์

2 มัสยิด

มัสยิด เป็นศาสนสถานที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมมุสลิมเป็นสถานสำหรับอบรมบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมมาทุกยุคทุกสมัย นับตั้งแต่ยุคของท่านเราะฮูล ๐ ท่านได้สถาปนารัฐอิสลามขึ้น ณ มหานครมะดีนะฮ์โดยได้สร้างมัสยิดเป็นศูนย์รวมใจแห่งรัฐ เป็นศูนย์บัญชาการ ท่านได้ใช้มัสยิดเป็นที่อบรมสั่งสอนหลักการอิสลามให้กับบรรดาเศาะหาบะฮ์ วิถีชีวิตของมุสลิมจึงผูกพันกับมัสยิดมาโดยตลอด(al-Tahhan,2002 :308-309)

มัสยิด คือ บ้านของอัลลอฮ์ ๐ เป็นศูนย์รวมการอบรมทางจิตวิญญาณอันดับแรกของมุสลิมทุกยุคสมัย (Ulwan, 1995 : 939) เป็นศาสนสถานที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมมุสลิมด้านการอบรมบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรม นับตั้งแต่ยุคของท่านเราะฮูล ๐ ท่านได้ใช้มัสยิดเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนหลักการอิสลามให้กับบรรดาเศาะหาบะฮ์ ๐ วิถีชีวิตของมุสลิมจึงผูกพันกับมัสยิดตลอดมา

อุลวาน(Ulwan, 1995 : 813) กล่าวถึง ความสำคัญและผลดีของการให้เด็กเคยชินกับการอยู่ใกล้ชิดมัสยิดว่า เด็กที่คุ้นเคยกับมัสยิดโดยสมัครใจ หรือ โดยการชี้แนะ นำพาไปของผู้ปกครอง เขาจะเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณผูกพันกับอัลลอฮ์ จิตใจมุ่งมั่นในการเคารพภักดีต่อพระองค์ ระมัดระวังต่อคำสั่งใช้และข้อห้ามต่าง ๆ ของพระองค์ เขาจะเป็นผู้ที่ดำรงตนอยู่ในสิ่งดีงาม และจะสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อผู้อื่นได้

มัสยิดยังเป็นที่ศูนย์การเรียนการสอนศาสนาอิสลาม และอบรมจริยธรรมการ เป็นสถานที่บ่มเพาะความเจริญและความสมบูรณ์ด้านความคิดและจิตวิญญาณ เป็นสถานที่ที่ให้ความรู้ลึกซึ้งเข้าถึงศาสนาและเข้าใจลัทธิต่ออัลลอฮ์ ๐

3. โรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่ทำหน้าที่รับช่วงต่อบ้านหรือครอบครัวในการทำหน้าที่อบรมบ่มสอนบุตรหลาน โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญอันดับที่สองรองจากบ้านและครอบครัว ในด้านการเป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ และวิชาการแขนงต่าง ๆ พัฒนาการทางด้านสติปัญญามักถูกฝึกฝน และสร้างเสริมให้สมบูรณ์โดยโรงเรียน โรงเรียนและสถานศึกษาจึงเป็นอีกแหล่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็ก

สถาบันหลักที่สำคัญของการอบรมเลี้ยงบุตรตามหลักการอิสลามที่สำคัญจึงประกอบด้วย ครอบครัว มัสยิด และโรงเรียน การทำหน้าที่อบรมบ่มเพาะคุณธรรมและจริยธรรม

อันดีงามของ ทั้งสามสถาบันที่กล่าวแล้วข้างต้นจึงถูกเรียกว่าเป็น ระบอบสังคมอิสลาม โดยทั้งสามองค์กรทำหน้าที่เป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของบุคคลเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า โดยสอดคล้องกับหลักคำสอนแห่งอัลกุรอาน และสุนนะฮ์ เพื่อบรรลุสู่สังขารและแนวทางอันเที่ยงตรง (Mahmud, 1997 : 17)

2.3 สิทธิเด็กในอิสลาม

2.3.1 สิทธิเด็กตอนที่อยู่ในครรภ์

เด็กมีสิทธิที่จะได้รับตั้งแต่อยู่ในระยะตั้งครรภ์ มารดาควรต้องดูแลตนเอง และควรได้รับการเอาใจใส่จากบุคคลใกล้ชิดทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งถือเป็นระยะเริ่มแรกของการเลี้ยงดูบุตร ดังต่อไปนี้

(1.) การดูแลสุขภาพด้านร่างกาย

สตรีที่อยู่ในระหว่างตั้งครรภ์ควรได้รับการดูแลสุขภาพร่างกายเป็นพิเศษกว่าช่วงอื่น ๆ โดยควรได้รับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ และพักผ่อนอย่างเพียงพอ หากเจ็บป่วยควรได้รับการเขียวยารักษาอย่างทันทั่วทั้งที่ ปฏิบัติตามข้อผ่อนผันต่าง ๆ ทางศาสนา เช่น งดการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน หากเกรงว่าจะเกิดอันตรายหรือส่งผลกระทบต่อตัวมารดาเองหรือทารกในครรภ์ (Saqr, 1990 : 129)

(2.) การดูแลสุขภาพด้านสุขภาพจิต

เพื่อรักษาสุขภาพจิตที่ดีของมารดา ระหว่างตั้งครรภ์ควรปฏิบัติดังนี้

(1) เข้าใกล้ชิดต่ออัลลอฮ์ ﷻ และรำลึกถึงพระองค์ให้มาก ๆ ด้วยการปฏิบัติละหมาดอย่างเคร่งครัด ขออภัยต่อพระองค์ให้มาก ๆ อ่านอัลกุรอานมาก ๆ เท่าที่เวลา โอกาส และสภาพ ร่างกายจะเอื้ออำนวย รวมถึงการรำลึกถึงพระองค์ด้วยการกล่าวถ้อยคำสรรเสริญสัจดีต่าง ๆ เช่น การกล่าว *ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮุ ซุบฮานัลลอฮุ อัลฮัมดุลิลลาฮุ และอัลลอฮุอักบัร* เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อมารดาในด้านของการฝึกจิตใจให้มุ่งตรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทำให้จิตใจสงบและมีสุขภาพจิตที่ดี อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ

الْقُلُوبُ﴾

(الرعد : 28)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาและจิตใจของพวกเขาสงบด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ฟังทราบเกิดด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์เท่านั้น ทำให้จิตใจสงบ”

(อิรเราะฮฺ : 28)

ขณะเดียวกันทารกในครรภ์ก็จะได้ซึมซับการศรัทธาจากการที่มารดารำลึกถึงอัลลอฮ์ด้วยถ้อยคำสรรเสริญสดุดีต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกล่าวประโยคปฏิญาณตน ลออิลาฮะอิลลัลลอฮ์ อันจะเป็นการเปิดโสตประสาท (การได้ยิน) ของบุตรสู่การน้อมรับอิสลามตั้งแต่ระยะเริ่มแรกของชีวิต (‘Ulwan, 1995 : 158)

(2) ระมัดระวังสิ่งกระทบกระเทือนอารมณ์และจิตใจ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทารกในครรภ์ เนื่องจากภาวะความไม่ปกติทางด้านอารมณ์และจิตใจ ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ความวิตกกังวล ความเครียด ความเศร้าโศก ที่เกิดขึ้นกับมารดาขณะตั้งครรภ์ จะส่งผลกระทบต่อถึงบุตรโดยตรง ดังเช่นที่วิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ยืนยันว่าโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเด็กส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากความวิตกกังวล และสภาพจิตใจที่ไม่ปกติที่เกิดขึ้นกับมารดาขณะตั้งครรภ์ (al-Tahhan, 2002 : 262) ขณะเดียวกันช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่จิตใจขาดการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ จึงเป็นโอกาสให้ชัยฏอนเข้าแทรกแซง และขั้วุให้มารดาขณะตั้งครรภ์กระทำการที่เป็นอันตรายต่อตัวเอง และทารกในครรภ์ การไม่หมกมุ่นอยู่กับสิ่งไร้สาระจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้มารดาขณะตั้งครรภ์มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่ลืมการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และจะรอดพ้นจากการรบกวนของชัยฏอน

(3) อ่านและฟัง อัลกุรอาน อัลกุรอานถือเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตของบรรดามุสลิม การได้อ่านอัลกุรอานสามารถกระตุ้นให้มนุษย์เกรงกลัวอัลลอฮ์ และการเกรงกลัวดังกล่าวจะนำไปสู่การยกระดับของจิต และไม่ทำให้ตัวเองจมปลักอยู่กับอารมณ์ที่ชั่วร้ายทั้งปวง ทั้งนี้เพราะอารมณ์จะเป็นตัวแปรสำคัญที่จะมีผลต่อทารกในครรภ์ดังที่ นพ.ชัยรัตน์ บัณจฺร (อ้างในมูริด ทิมะเสน, 2541:33) ได้เขียนในหนังสือลูกฉลาดตั้งแต่อยู่ในครรภ์ว่า ขณะที่ตั้งครรภ์อารมณ์เป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อทารกในครรภ์

(4) เรียนรู้เกี่ยวกับอัลอิสลามให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพราะการเข้าใจอัลอิสลามอย่างลึกซึ้งจะช่วยให้พวกเขาบรรลุซึ่งจิตแห่งเหตุผล เพราะจิตแห่งเหตุผลจะช่วยให้มนุษย์ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม อัลอัตตาส (Al attas, 1979 : 25) มีทัศนะว่าสิ่งที่จะทำให้มนุษย์บรรลุซึ่งจิตแห่งเหตุผลคือ อัล-คิน (ศาสนา) และสิ่งที่จะทำให้มนุษย์สยบต่อเอกองค์อัลลอฮ์ คือ อัลอิสลาม ดังนั้นเมื่อมนุษย์ปฏิบัติตามอัล-คินและอัลอิสลามพวกเขาก็จะบรรลุซึ่งระดับสูงสุดของการเป็นมนุษย์นั่นคือ อัลอิฮซาน ดังนั้นในทัศนะของอัลอัตตาสมนุษย์ที่จะบรรลุซึ่งอัลอิฮซานนั้นต้องเป็นผู้ที่บรรลุซึ่งจิตแห่งเหตุผล และสิ่งที่จะทำให้มนุษย์นั้นบรรลุซึ่งจิตแห่งเหตุผลคือ อัคคินุลอิสลาม

(5) ให้ปฏิบัติอิบาดะฮ์ให้มาก เพราะผลของอิบาดะฮ์จะทำให้จิตบริสุทธิ์ ฟีตฮียะกัน (Fathi Yakan ,2544:34) มีทัศนะว่าอิบาดะฮ์ที่มีชีวิตชีวาเป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาจิตสู่อัลอิฮซาน ผู้ที่มีจิตที่บริสุทธิ์ เขาจะสามารถที่จะยับยั้งตัวเองจากการทำในสิ่งที่เป็นอบายมุข และการทำอิบาดะฮ์ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์อิคลาส สามารถที่จะพัฒนาจิตของตนให้บริสุทธิ์ได้ ดังเช่นผลของการละหมาดสามารถยับยั้งอบายมุขได้ ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾

(العنكبوت : 45)

ความว่า “และจงดำรงการละหมาด(เพราะ)แท้จริงการละหมาดนั้นจะยับยั้งจากสิ่งลามกและความชั่วช้า”

(อัลอันกะบูต :45)

2.3.2 สิทธิเด็กหลังกำเนิด

การกำเนิดทารกนับเป็นข่าวที่น่ายินดียิ่งสำหรับมุสลิม เพราะนอกจากจะทำให้ครอบครัวนั้นมีความอบอุ่น มั่นคงและสมบูรณ์แล้ว สมควรมี การบอกข่าวการเกิดและการร่วมแสดงความยินดีใน โอกาสการเกิดเป็นสิ่งที่ศาสนาส่งเสริมเพราะการบอกข่าวดีเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความปลาบปลื้มยินดี โดยผู้ที่ได้รับการบอกข่าวก็ควร ไปร่วมแสดงความยินดีเพื่อเป็นการสร้างความปลาบปลื้มให้กับครอบครัวที่ได้ต้อนรับสมาชิกใหม่ และยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น (Ulwan, 1995 :73) ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า

﴿يَزَكِّرِيَا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ سَخِيٌّ﴾

(มريم : 7)

ความว่า “โอ้ ชะกะรียาเอ๋ย แท้จริงเราจะแจ้งข่าวดีเจ้าซึ่งลูกคนหนึ่ง ชื่อของเขา คือ ยะฮียา” (มريم : 7)

ทารกเกิดมาในสภาพบริสุทธิ์เด็กทุกคนนับตั้งแต่เริ่มมีการปฏิสนธิจนถึงเวลาคลอดออกมาล้วนเป็นไปตามเจตนาารมณ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งสิ้น เขาจึงเกิดมาในสภาพที่บริสุทธิ์เด็กจึงเป็นผู้ที่มีศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ ความเป็นมุสลิมโดยกำเนิดของเด็กๆ นั้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ไร้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ ได้เนื่องจากตัวแปรภายนอก ที่มีความใกล้ชิด และนับว่าสำคัญที่สุดก็คือ บิดา มารดา เกี่ยวกับเรื่องนี้ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يَنْصَرَانِهِ أَوْ يَمَجِّسَانِهِ))

(رواه البخاري، 1989 : 1385)

ความว่า “ทุกชีวิตเกิดมาล้วนบริสุทธิ์ ดังนั้น บิดามารดาของเขาต่างหากที่จะทำให้เขาเป็นยิว (ยิว) หรือนัศรอนี (คริสเตียน) หรือ มะญสี (พวกบูชาไฟ)”

(บันทึกโดย al-Bukhari, 1989 : 1385)

ทารกที่กำเนิดจากครอบครัวที่เป็นมุสลิมนั้นจะต้องได้รับสิทธิพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของบิดา มารดา จะต้องตอบสนองให้ถูกลง เพื่อให้เด็กดำรงไว้ซึ่งความศรัทธาอันบริสุทธิ์ เด็กจะต้องได้รับสิทธิใน การปลูกฝังหลักการศาสนาที่ถูกต้องและมั่นคง เริ่มจากการปลูกฝังหลักศรัทธาได้แก่การศรัทธาต่อ อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญอันดับแรก การปลูกฝังหลักศรัทธานั้นหลักจากที่ทารกคลอดออกมา โดยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การกล่าวอะซานและอิกอมะฮฺ

เมื่อมารดาคลอดบุตรออกมาแล้ว นับตั้งแต่วันแรกจนถึงวันที่เจ็ดนั้น จะมีกิจกรรมหลายอย่างที่ผู้ปกครองต้องกระทำ สิ่งแรกที่บิดาพึงกระทำหลังจากทำความสะอาดทารกแล้วคือ การกล่าวอะซานและอิกอมะฮฺที่หูขวา และซ้ายตามลำดับ

การอะซานที่หูขวาและอิกอมะฮฺที่หูซ้ายเป็นสิ่งแรก ที่ศาสนาส่งเสริมให้บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรเมื่อคลอดออกมาจากครรภ์มารดา ทั้งนี้เพื่อให้สัมผัสแรกแห่งการได้ยินของเด็กได้รับรู้ถึงความยิ่งใหญ่เกรียงไกรของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงประทานกำเนิดอันบริสุทธิ์ การปฏิบัติดังกล่าวเปรียบประหนึ่งการปลูกฝังการศรัทธาและสัญลักษณ์แห่งอิสลาม ให้แก่บุตรตั้งแต่ลืมตาออกโลก เสียงการอะซานและอิกอมะฮฺจะแผ่ซ่านเข้าไปยังหัวใจของบุตรอีกทั้งเป็นการขับไล่ชัยฏอนให้ออกห่างไกลไม่มาทำอันตรายต่อบุตรด้วย (al-Qaiyim, 1988 : 41) เรื่องนี้มีหลักฐานจากหะดีษ ดังท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَدْنَى فِي أُذُنِ الْحَسَنِ
بِنِ عَالِيٍّ حِينَ وَلَدَتْهُ فَاطِمَةُ بِالصَّلَاةِ))

(رواه أبو داود، 1990 : 5094)

ความว่า “ฉันเห็นท่านเราะสูล ﷺ กล่าวอะซานที่หูของหะสัน บุตรของท่านอาลีในตอนที่ฟาติมะฮฺ คลอดเขาออกมา”

(บันทึกโดย Abu Dawud, 1990 : 5094)

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการปฏิบัติดังกล่าว คือ คำแรกที่ผ่านเข้าไปในโสตสัมผัสของเด็กเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮฺ และเป็นคำที่แสดงถึงเอกภาพของพระองค์ ด้วยถ้อยคำเหล่านี้จะทำให้เด็กกลายเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ และการปฏิบัติดังกล่าวเสมือนกับที่เราได้ สอบบรรดาชะรีอะฮฺให้กับเขา นอกจากนั้นการอะซานและการอิกอมะฮฺสามารถที่จะปกป้องลูกๆ ของเราให้รอดพ้นจากการร้ายชัยฏอนและนอกจากนี้ทารกจะได้ยินเสียงเชิญชวนอันสูงส่งสู่อิสลาม ก่อนจะได้ยินเสียงอื่นใดทั้งปวงแล้ว เสียงที่ทารกได้ยินนั้นเป็นคำปฏิญาณตนในการเป็นมุสลิม การเชิญชวนสู่การละหมาด ตลอดจนเป็นการย้ำถึงความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮฺ ﷻ ลงในความรู้สึกของทารกเพื่อจะได้สัมผัสกับคำพูดที่ดีที่สุด เหนือกว่าคำพูดอื่นใดทั้งหมด ได้ยินพระนามของพระ

ผู้ทรงสร้างเขา ตลอดจนเป็นการปลูกฝังอิสลามอันเป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์สอดคล้องกับธรรมชาติที่เขาถูกกำเนิดมา

2. การตั้งชื่อ

การตั้งชื่อกู่นั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะชื่อจะใช้เรียกตัวคนของลูกตลอดชีวิต การตั้งชื่อกูจึงต้องพิถีพิถัน และที่สำคัญการเรียกชื่อกูคือการดูอาให้แก่กู จึงควรเลือกชื่อที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงชื่นชอบ สามารถเรียกได้ถูกต้อง เพราะชื่อเหล่านั้นจะถูกเรียกขาน ณ วันกิยามะฮ์ ดังปรากฏในหะดีษว่า

((وُلِدَ لِي غُلَامٌ فَأَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمَّاهُ
إِبْرَاهِيمَ فَحَنَّكَهُ بِتَمْرَةٍ وَدَعَا لَهُ بِالْبُرْكَاتِ وَدَفَعَهُ إِلَيَّ))

(رواه البخاري، 1989 : 5467)

ความว่า “ฉันได้บุตรคนหนึ่งฉันได้พาูกของมันไปยังท่านนบี ﷺ จากนั้นท่านนบี ﷺ ก็ตั้งชื่อให้แก่เขาว่า “อิบรอฮีม” หลังจากนั้นท่านทำตะหุญิกด้วยอินทผลัม และท่านนบี ﷺ ได้ขอดูอาให้มีความสิริมงคลแก่เขา และท่านนบี ﷺ ก็ส่งเขาคืนให้แก่ฉัน”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 : 5467)

3. การเปิดปาก

การเปิดปาก (ตะหุญิก) เป็นพิธีการอย่างหนึ่งที่คนมุสลิมนิยมกระทำหลังจากได้กูนั้นคือ การเคี้ยวอินทผลัมแล้วไปลูอย่างนุ่มนวลทั้งซ้ายและขวาที่เพดานปากของทารก ถ้าไม่มีอินทผลัมก็สามารถทดแทนด้วยของหวานอื่น ๆ เช่น น้ำตาลก้อนผสมน้ำดอกไม้ น้ำผึ้ง เป็นต้น

อุลวาน (‘Ulwan, 1995 : 77) กล่าวว่า การตะหุญิก มีผลดีต่อการกระตุ้นการทำงานขอประสาทสัมผัสการรับรสและอวัยวะในช่องปากของทารก และเริ่มเรียนรู้การดูดกลืนซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดูดนมจากเต้านมมารดาอย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด และที่ดียิ่งของการตะหุญิกควรใช้อินทผลัม เพราะเป็นแบบฉบับของท่านเราะสุล ﷺ ทั้งนี้เนื่องจากอินทผลัมเป็นผลไม้ที่มีรสหวานตามธรรมชาติและประโยชน์ของมันก็เป็นที่ยอมรับของ วงการแพทย์แผนปัจจุบันว่ามีประโยชน์ต่อกระเพาะอาหาร การไหลเวียนของโลหิต และการเจริญเติบโต ดังนั้นกา

ระตุนึกด้วยอินทผลัมจึงเป็นผลดีต่อการเจริญเติบโตและสุขภาพ ทั้งนี้เป็นการปฏิบัติตามแบบฉบับของท่านเราะสุล ﷺ ดังปรากฏในหะดีษว่า

((وُلِدَ لِي غُلَامٌ فَأَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمَّاهُ
إِبْرَاهِيمَ فَحَنَكُهُ بِتَمْرَةٍ وَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ وَدَفَعَهُ إِلَيَّ))

(رواه البخاري، 1989 : 5467)

ความว่า “ฉันได้บุตรคนหนึ่ง ดังนั้น ฉันได้พาลูกของฉันมายังท่านนบี ﷺ จากนั้นท่านนบี ﷺ ก็ตั้งชื่อให้แก่เขาว่า “อิบรอฮีม” หลังจากนั้นทำตะหุนึกด้วยอินทผลัม และท่านนบีขอความมีสิริมงคลแก่เขาทา และท่านนบี ﷺ ก็ส่งคืนให้แก่ฉัน”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 : 5467)

4. อะกิเกาะฮฺ

อะกิเกาะฮฺ หมายถึง การเชือดสัตว์แล้วแจกจ่ายแก่คนยากจนขัดสนหรือนำไปปรุงอาหารเลี้ยงแก่คนทั่วไป อันเป็นผลจากการได้ลูก พิธีกรรมอะกิเกาะฮฺ จะกระทำกันในวันที่เจ็ดหรือวันอื่น ๆ หลังจากนั้นก็ได้ แต่ที่ประเสริฐที่สุดคือให้ทำในวันที่เจ็ด ทั้งนี้เพื่อแสดงความขอบคุณต่ออัลลอฮฺ ﷻ ที่ได้ประทานบุตรมา เกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านเราะสุล ﷺ กล่าวไว้ว่า

((الْغُلَامُ مُرْتَهَنٌ بِعَقِيْقَتِهِ يُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ السَّابِعِ وَيُسَمَّى وَيُحْلَقُ
رَأْسُهُ))

(رواه الترمذي، 2001 : 1522)

ความว่า “เด็กนั้นถูกผูกพันไว้ด้วยอะกิเกาะฮฺของตนมันจะถูกเชือดแก่เขาในวันที่เจ็ด และจะได้รับการตั้งชื่อและโกนผม”

(บันทึกโดย al-Tarmidhiy, 2001 : 1522)

เหตุผลและข้อดีของการทำอะกิเกาะฮฺ ก็เพื่อขอบคุณต่ออัลลอฮฺ ﷻ ที่ทรงประทานบุตรให้เป็นความโปรดปรานแก่ผู้เป็นบิดามารดา อีกทั้งเป็นการเข้าใกล้ชิดต่อพระองค์ ส่วนทารกที่เกิดใหม่จะได้รับประโยชน์จากการขูดเอาหูของผู้ที่ได้รับการแจกจ่ายอาหารในวันดังกล่าว อีกทั้ง

เป็นการแสดงความยินดีต่อบุตรที่เกิดใหม่อีกด้วย และยังเป็นการแสดงสถานภาพการเป็นมุสลิมของทารกอีกด้วย จึงเป็นที่ส่งเสริมให้บิดามารดาทำอะกิเกาะฮูให้ทารกเกิดใหม่ เพื่อเจริญรอยตามแบบฉบับอันดีงามของท่านเราะฮูล ﷺ และที่ดีแล้วควรกระทำในวันที่เจ็ดนับแต่วันเกิดถ้ามีความสามารถ แต่ถ้าไม่มีความสามารถก็ให้ทำในวันที่สิบสี่ หรือไม่ก็วันที่ยี่สิบเอ็ด แต่ถ้ายังไม่มีความสามารถก็ให้ทำวันใดก็ได้ที่มีความพร้อม (Saqr, 1990 : 160-162)

5. การโกนผม

การโกนผมให้เด็กทารกเป็นสุนนะฮ์ อย่างหนึ่งโดยเมื่อทารกเจริญวัยไปได้เจ็ดวัน บิดามารดาของเขาต้องโกนผมลูกตามแบบอย่างที่ท่านนบี ﷺ กำชับไว้ กล่าวคือ โกนผมทั้งหมดไม่ใช่โกนส่วนใดส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อขจัดสิ่งสกปรกที่ยังหลงเหลือติดกับเส้นผม แล้วนำเส้นผมไปชั่งน้ำหนัก เพื่อบริจาคเงินเท่ากับน้ำหนักของเส้นผม และการโกนผมควรทำควบคู่กับการทำอะกิเกาะฮูที่ท่านเราะฮูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((الْغُلَامُ مُرْتَهَنٌ بِعَقِيْقَتِهِ يُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ السَّابِعِ وَيُسَمَّى وَيُحْلَقُ
رَأْسُهُ))

(رواه الترمذي، 2001 : 1522)

ความว่า “เด็กนั้นถูกผูกพันไว้ด้วยอะกิเกาะฮูของตนมันจะถูกเชือดแก่เขาในวันที่เจ็ด และจะได้รับการตั้งชื่อและโกนผม”

(บันทึกโดย al-Tarmidhiy, 2001 : 1522)

อุลวาน (‘Ulwan, 1995 : 78) กล่าวถึงเหตุผลของการโกนผมว่า จะทำให้เด็กทารกมีสุขภาพที่แข็งแรง และเป็นการกระตุ้นรุกรูมขนบนหนังศีรษะ และจะทำให้ประสาทสัมผัสการมองเห็น การดมกลิ่นและการได้ยินแข็งแรงมากยิ่งขึ้นด้วย นอกจากนั้นเป็นที่ส่งเสริมให้นำผมที่โกนแล้วนั้นไปชั่งแล้วคำนวณเป็นพิกัดทองหรือเงินตามน้ำหนักของเส้นผม จากนั้นจึงนำไปบริจาคให้กับคนยากจน ขัดสนต่อไป

6. การทำจิตาน

การทำจิตาน หมายถึง การขลิบปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศชายออกนั้น หรือตัดผิวหนังด้านบนเพียงเล็กน้อยของครีทอริสอวัยวะเพศหญิง รู้จักกันในหมู่ชาวมุสลิมว่าเป็น การเข้าสู่สุหนัด เป็นหลักการหนึ่งที่มุสลิมปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านเราะสูล ﷺ

((الْفِطْرَةُ خَمْسُ الْخِتَانِ وَالِاسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ
وَتَنْفِ الْأَبَاطِ))

(رواه البخاري، 1989 : 5891)

ความว่า “ห้าประการเป็นส่วนหนึ่งของฟิตเราะห์ (ที่คิและบรีสุทรี) ได้แก่ จิตาน การโกนบริเวณที่ลับ การตัดหนวด การตัดเล็บ และการโกนขนรักแร้”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 : 5891)

เพราะการจิตาน คือ สูดยอดของธรรมชาติอันบรีสุทรีเป็นเครื่องหมายแสดงความ เป็นมุสลิม และจิตานยังมีข้อดีหลายประการที่ได้รับการยอมรับจากวงการแพทย์คือ ทำให้เกิดความ สบายงามบรีสุทรีสะอาดอย่างสมบูรณ์ทางด้านสรีระ ช่วยป้องกัน โรคร้ายต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่ร่างกาย ทั้ง ยังทำให้เกิดความสมดุลด้านพฤติกรรมทางเพศ และเป็นแบบฉบับที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ยุค ของท่านนบีอิบรอฮีม ส่วนช่วงอายุที่ส่งเสริมให้ทำจิตานนั้นไม่ปรากฏหลักฐานชี้ชัดถึงกำหนดช่วง อายุที่แน่นอน โดยบรรดานักวิชาการเห็นว่าควรทำก่อนที่จะบรรลุนิติภาวะเนื่องจากจะทำให้เกิด ความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติอันบรีสุทรีและความสมบูรณ์ของการปฏิบัติข้อบังคับต่าง ๆ ตามบัญญัติ ศาสนา (Ulwan, 1995 : 115 - 117)

การทำจิตานอันเป็นแบบอย่างของผู้ศรัทธาในอัลลอฮฺ ﷻ จะด้วยเหตุผลเพื่อรักษา ความสะอาดหรือเพื่อช่วยป้องกันโรคที่อาจจะเกิดขึ้นจากความสกปรกนั้น เป็นสิทธิของทารกชาย ที่บิดามารดาต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งช่วงเวลาของการทำจิตานตามแบบอย่างของท่านเราะสูล ﷺ

7. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การให้บุตรได้ดื่มนมแม่ถือเป็นสิทธิอีกประการหนึ่งที่บุตรพึงได้รับจากบิดามารดา และถือเป็นหน้าที่อันดับต้น ๆ ของบุคคลทั้งสองที่จะให้บุตรได้ดื่มนมมารดานานที่สุดเท่าที่จะทำ

ได้ เพราะน้ำนมมารดาคือน้ำนมที่สะอาดบริสุทธิ์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสรรคสร้างแก่ทารกเพื่อประโยชน์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นทั้งอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและสายใยแห่งความรัก เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรให้แนบแน่นยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้เองอิสลามจึงส่งเสริมให้มารดาให้นมบุตรเป็นระยะเวลาจนถึงสองปีเต็ม ซึ่งภายหลังจากนั้นนับเป็นเวลาอันเหมาะสมที่ควรจะหย่านมได้ ดังปรากฏในอัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْمِيَ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى التَّوَلُّودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تَضَارُّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَالِدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾

(البقرة: 233)

ความว่า “และมารดาทั้งหลายนั้นจะให้นมแก่ลูก ๆ ของนาง ภายในสองปีเต็มสำหรับผู้ที่ต้องการจะให้ครบถ้วนในการให้นม และหน้าที่ของพ่อเด็กนั้นคือปัจจัยยังชีพของพวกนางและเครื่องนุ่งห่มของพวกนางโดยชอบธรรมไม่มีชีวิตใดจะถูกบังคับ นอกจากเท่าที่ชีวิตนั้นมีกำลังความสามารถเท่านั้น มารดาก็จงอย่าได้ก่อความเดือดร้อน(ให้แก่สามี)เนื่องด้วยลูกของนาง และพ่อเด็กก็อย่าได้ก่อความเดือดร้อน(ให้แก่ภรรยา)เนื่องด้วยลูกของเขาและหน้าที่ทายาทผู้รับมรดกก็เช่นเดียวกัน แต่ถ้าทั้งสองต้องการหย่านมอันเกิดจากความพอใจและการปรึกษาหารือกัน จากทั้งสองคนแล้วก็ไม่必有บาปใด ๆ แก่เขาทั้งสองและหากพวกเขาประสงค์ที่จะให้มีแม่นมขึ้นแก่ลูก ๆ ของพวกเขาแล้วก็ย่อมไม่มีบาปใด ๆ แก่พวกเขา เมื่อพวกเขาได้มอบสิ่งที่พวกเขาให้แก่นาง

เป็นคำตอบแทน) โดยชอบธรรม และจงยำเกรงอัลลอฮฺเถิด และ
พึงรู้ด้วยว่าแท้จริงอัลลอฮฺ **ﷻ** นั้นทรงเห็นในสิ่งที่พวกเจ้า
กระทำ”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 233)

ในกรณีที่หญิงตั้งครรภ์ต้องโทษ เฉพาะอย่างยิ่งโทษคดีอาญา ศาสนาให้ประวิง
เวลาการลงโทษออกไปจนกว่าเธอจะได้คลอดบุตรแล้ว และหากนางจะต้องให้นมบุตรภายหลัง
คลอดให้ปล่อยนางไว้อีกสองปีจนกระทั่งนางได้หย่านมบุตรของนาง จึงอนุญาตให้นำตัวไป
ลงโทษ (al-Tahhan, 2002 : 263)

อิสลามให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาแม้กระทั่งหญิงตั้งครรภ์
ต้องโทษ นางสามารถให้นมบุตรครบสองปีจนกระทั่งนางได้หย่านมบุตรของนาง จึงอนุญาตให้นำ
ตัวไปลงโทษได้ จึงเป็นสิ่งแสดงถึงสำนึกรับผิดชอบที่มาจากสัญญาติญาณของผู้ให้กำเนิด เป็นการ
ทำหน้าที่สนองตอบความต้องการพื้นฐานด้านร่างกายและจิตใจของบุตรซึ่งถือเป็นสิทธิอันชอบ
ธรรมที่พึงได้รับจากบิดามารดา ดังเห็นได้จากที่ศาสนาไม่ได้กำหนดบทลงโทษใด ๆ สำหรับ
มารดาที่ไม่ได้ให้บุตรดื่มนมตนเองแม้อัลกุรอานได้กล่าวถึงหลักการเรื่องนี้ไว้อย่างละเอียดและ
ชัดเจนก็ตาม

2.4 หน้าที่ของครอบครัวในอิสลาม

2.4.1 หน้าที่ของสถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่พระเจ้าทรงกำหนดขึ้นมาได้มีวิวัฒนาการมา
จากการทดลองของมนุษย์ ครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งที่เกิดขึ้นมาเกี่ยวกับการสร้างมนุษย์ เป็น
รากฐานของโครงสร้างทางด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ จึงกล่าวได้ว่าครอบครัว เป็น
องค์ประกอบหนึ่งของสังคมและชุมชน ทั้งยังเป็นกลไกสำคัญที่เสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรง
ให้แก่สังคมและวัฒนธรรม ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากในสังคม เป็น
สถาบันที่เกิดขึ้นมาควบคู่กับการสร้างมนุษยชาติ ซึ่งเป็นผลผลิตของสถาบันนี้ ดังที่อัลลอฮฺ **ﷻ** ตรัส
ว่า

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾

(النساء : 1)

ความว่า “มนุษย์ชาติทั้งหลาย จงยำเกรงพระเจ้าของพวกเขาที่ได้บังเกิดพวกเขาจากชีวิตหนึ่งและได้ทรงบังเกิดจากชีวิตนั้นซึ่งคู่ครองของเขาและได้ทรงให้แพร่สะพัดไปจากทั้งสองนั้น ซึ่งบรรดาชาย และบรรดาหญิงอันมากมาย และจงยำเกรงอัลลอฮฺ ﷻ ที่พวกเขาต่างขอกัน ด้วยพระองค์และพึงรักษาเครือญาติแท้ทั้งจริงอัลลอฮฺ ﷻ ทรงสอดส่องดูแลพวกเขาอยู่เสมอ”

(อันนิซาอู : 1)

จากอายะฮ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

2.4.2 หน้าที่ของครอบครัวในการอบรมด้านอาากีละฮ์

หลักการศรัทธาในอิสลามเป็นหลักการที่มีความโดดเด่นและแตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ ได้แก่การ 1. การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ 2. การศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ 3. การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ 4. การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล 5. การศรัทธาต่อวันวันอาคีเราะฮ์ 6. การศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะ (เกาะฎอ เกาะดร์) หลักการศรัทธาดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่มีความละเอียดอ่อนซึ่งเป็นที่ทำทหายความสามารถของบิดามารดาในการที่จะอธิบายให้กับบุตรหลานมีความเข้าใจที่ถูกต้อง บิดามารดามีความรู้ความสามารถที่จะทำให้บุตรหลานเข้าใจหลักการศรัทธาทั้ง 6 ประการดังกล่าวได้อย่างไร

อีมีฆอซาลี (Imam Ghazaliy :ม.ป.ป ,88) ได้ส่งเสริมให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังเรื่องอาากีละฮ์แก่บุตรหลานตั้งแต่ยังเยาว์วัย เพื่อให้พวกเขาเติบโตขึ้นด้วยพื้นฐานอาากีละฮ์ที่ถูกต้อง ท่านกล่าวว่า “ ฟังทราบเกิดเป็นการสมควรอย่างยิ่ง ที่จะทำให้เด็กได้เข้าใจความหมายของหลักการศรัทธาตั้งแต่ยังเยาว์วัยเริ่มต้น

จากการท่องจำ จากนั้นจึงนำไปสู่ความเข้าใจ จากนั้นจึงนำไปสู่การยึดมั่นเชื่อมั่นในรายละเอียด ดังกล่าวนั้น คือ ความประเสริฐ ความโปรดปรานของอัลลอฮ์สู่หัวใจมนุษย์ในการเริ่มต้นปลูกฝัง หลักการศรัทธาที่ถูกต้อง”

ความศรัทธานับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมของแต่ละคน ผู้ที่มีความศรัทธาที่แท้จริง ย่อมมีบุคลิกนิสัยต่างไปจากผู้ที่ไม่ขาดความศรัทธาหรือไร้ความศรัทธาอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นเด็กทุกคนจะต้องได้รับสิทธิในเรียนรู้ต่างๆ โดยผ่านการสอนจากผู้ที่เป็นบิดามารดา ความรู้ที่เป็นพื้นฐานแรกและมีความสำคัญมาก คือ ความรู้เกี่ยวกับความศรัทธา ซึ่งพ่อแม่มีหน้าที่จะต้องปลูกฝังความศรัทธาที่ถูกต้องให้แก่ลูก ๆ ดังที่ท่านเราะฮูตได้นำเสนอวิธีการแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่จะทำให้นุทรหลานเข้าใจหลักการศรัทธาทั้ง 6 ประการเพื่อให้นุทรรู้จัก และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ตลอดจนบรรดามลาอิกะฮ์และศาสนทูตของพระองค์ดังต่อไปนี้ มุฮัมมัดนุร (Muhammadnur, 1995 : 81- 104)

(1) การปลูกฝังให้นุทรหลานกล่าวประโยคปฏิญาณตน **الله لا اله الا الله** “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์”

บิดามารดาต้องอบรมสั่งสอนนุทรหลาน โดยการเปิดโลกทัศน์ของนุทรด้วยคำว่า **الله لا اله الا الله** หมายถึงไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ การสอนนุทรนั้นสมควรอย่างยิ่ง คือ การสอนให้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ประโยคแรก การกล่าวประโยค **الله لا اله الا الله** “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” แก่เด็กนั้น ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญที่เด็กจะรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ในวัยต่อมา นอกจากนั้นถ้อยคำดังกล่าวจะเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ และเป็นคำที่ยืนยันถึงเอกลักษณ์ของความเป็นมุสลิม เมื่อเขาเติบโตใหญ่เขาจะเป็นมุสลิมคนหนึ่งที่ยึดมั่นกับหลักการศาสนา

การกล่าวประโยคปฏิญาณตน **الله لا اله الا الله** “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” ซึ่งเป็นประโยคที่เบาลิ้นและง่ายต่อการจดจำเป็นอย่างยิ่ง บรรพชนยุคก่อน(สะลัฟ) ได้พยายามสอนนุทรหลานของพวกเขาให้กล่าว **الله لا اله الا الله** “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” เมื่อเด็ก ๆ เริ่มจะพูดได้โดยพวกเขาหวังว่าประโยคดังกล่าวจะเป็นประโยคแรกที่เด็ก ๆ เปล่งเสียงพูดออกมา เช่นเดียวกับที่ อิบน์กุอัยยิม (Ibn Qaiyim, 1988 : 41) กล่าวส่งเสริมในเรื่องนี้ว่า สิ่งแรกที่ควรให้สัมผัสโสตประสาทแห่งการได้ยินของนุทร คือ การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ การมอบเอกภาพแก่พระองค์ผู้ทรงมหาบริสุทธิ พระองค์ทรงทอดพระเนตรมายังพวกเขาและทรงได้ยินคำพูดของพวกเขา และเมื่อเด็ก ๆ พูดได้ก็ให้สอนพวกเขา กล่าว **الله لا اله الا الله محمد رسول الله** “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์ มุฮัมมัดเราะฮูตลลอฮ์”

ด้วยเหตุผลนี้เองที่ อับดุลลอฮ์ นาซิหฺ อุลวาน (‘Ulwan, 1995 : 177) ชับให้ผู้ที่ เป็นพ่อแม่สอนกะลีมะฮะฮะฮาดะฮ์เป็นกะลีมะฮะฮ์แรก ๆ แก่ลูก ๆ ของพวกเขา

การที่มารดาคล่อมบุตรด้วย ﴿الله﴾ “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮฺ” เป็นประจำ หรือ บุคคลใกล้ชิดในครอบครัวกล่าวให้เด็กได้ยินอยู่บ่อย ๆ จะทำให้เขาสามารถจดจำและกล่าวตามได้ในเวลาอันรวดเร็ว เมื่อเขาโตขึ้นจึงสอนให้เขาเข้าใจความหมาย และหากเขาสามารถกล่าวประโยคนี้ได้จนติดปากไม่ว่าเขาจะอยู่ในสถานการณ์ใดเฉพาะอย่างยิ่งหาก “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮฺ” เป็นประโยคสุดท้ายที่เขากล่าวในขณะที่วิญญาณจะออกจากร่าง เขาจะได้รับการตอบแทนจากพระองค์ด้วยสรวงสวรรค์

(2) สอนให้รักและรู้จักคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮฺ ﷻ และพระนามอันวิจิตรของพระองค์ การอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานมีความรักที่มั่นคงต่ออัลลอฮฺ ﷻ นั้นจะต้องทำให้เขาได้รู้ถึงการควบคุมกำกับดูแลของอัลลอฮฺอยู่ตลอดเวลาและการกำหนดสภาวะความคิดความชั่วต่าง ๆ นั้นมาจากพระองค์ทั้งสิ้น ด้วยกับการสอนให้บุตรหลานมีความรักต่ออัลลอฮฺอย่างมั่นคงในจิตใจ จะทำให้เด็กสามารถเผชิญกับชีวิตในวัยเด็กและอนาคตในวัยผู้ใหญ่ได้อย่างมั่นคง และอยู่ในกรอบครรลองที่ถูกต้อง บิดามารดาควรเริ่มสอนให้เด็ก ๆ รู้จักคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ บิดามารดาสามารถกระทำได้ด้วยการสอนให้เขาจดจำคุณลักษณะ และพระนามของพระองค์ด้วยการท่องจำการจดจำได้เร็วหรือช้าของเด็กแต่ละคนขึ้นอยู่กับวิธีการที่บิดามารดานำมาใช้เป็นสำคัญ และในระหว่างการท่องจำบิดามารดาจะต้องสอนให้บุตรได้รู้ว่า อัลลอฮฺ ﷻ คือพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียว พระองค์ทรงเอกะ ทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์ไม่ให้กำเนิด และพระองค์ไม่ถูกกำเนิดและไม่มีสิ่งใดเทียบเทียมพระองค์ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสเกี่ยวกับคุณลักษณะเหล่านี้ของพระองค์ว่า

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

كُفُوًا أَحَدٌ﴾

(الإخلاص: 1-4)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) พระองค์คืออัลลอฮฺผู้ทรงเอกะ อัลลอฮฺนั้นทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์ไม่ประสูติ และไม่ทรงถูกประสูติ และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์”

(อัลอิคลาส : 1-4)

บิดามารดาต้องบอกกล่าวให้บุตรรู้ว่าอัลลอฮฺ ﷻ คือพระผู้เป็นเจ้า ผู้ทรงรอบรู้และทรงปรีชาญาณ ทรงได้ยิน ทรงเห็น ทรงเมตตา กรุณา ทรงอำนาจปกครองสูงสุด ทรงควบคุม และทรงบันดาลทุกสิ่ง ดังที่ อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

(الحشر: 22-24)

ความว่า “พระองค์คืออัลลอฮฺ ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดอีกนอกจากพระองค์ ผู้ทรงรอบรู้สิ่งเร้นลับและสิ่งเปิดเผย พระองค์คือผู้ทรงกรุณาปรานีผู้ทรงเมตตาเสมอ พระองค์คืออัลลอฮฺ ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกเคารพภักดีโดยเที่ยงแท้) นอกจากพระองค์ ผู้ทรงอำนาจสูงสุด ผู้ทรงบริสุทธิ ผู้ทรงความศานติสุข ผู้ทรงคุ้มครองการศรัทธา ผู้ทรงปกป้องรักษาความปลอดภัยผู้ทรงอำนาจยิ่ง ผู้ทรงปราบให้เรียบร้อย ผู้ทรงความยิ่งใหญ่ มหาบริสุทธิ์แต่อัลลอฮฺ ให้พ้นจากสิ่งทีพวกเขาตั้งภาคีต่อพระองค์ พระองค์คืออัลลอฮฺ ผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงให้บังเกิด ผู้ทรงทำให้เป็นรูปร่าง สำหรับ พระองค์คือพระนามทั้งหลายอันสวยงามไพเราะ สิ่งที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินต่างแซ่ซ้องสดุดีพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงอำนาจ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(อัลฮัซร : 22-24)

นอกจากการบอกถึงคุณลักษณะที่สมบูรณ์และพระนามอันวิจิตรดังกล่าวของพระองค์แล้ว ยังมีวิธีอื่น ๆ ที่บิดามารดาสามารถทำให้เด็ก ๆ ได้รับความรู้เชิงประจักษ์รวมถึงได้รับความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระเจ้าด้วยการยกตัวอย่างให้เห็นจริงจากสิ่งต่าง ๆ ใกล้ตัว เช่น รูปร่างที่ สวยงามของมนุษย์ การให้มนุษย์มีเกียรติและศักดิ์ศรีด้วยสติปัญญา การประทานดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ท้องฟ้า ท้องทะเล ล้วนมาจากเดชานุภาพและความเมตตาอันล้นเหลือของพระองค์ที่เด็ก ๆ สามารถสัมผัส รับรู้และมองเห็นได้จริง

(3) ตักเตือนให้ระวังต่อผลร้ายของการตั้งภาคี การตั้งภาคี ในภาษาอาหรับใช้คำว่า *ชิรก* หมายถึง การมอบหมายคุณลักษณะหรือความสามารถบางส่วนหรือทั้งหมดของอัลลอฮฺ ﷻ ให้แก่ผู้อื่น ตรงข้ามกับคำว่า *เตาหีด* ซึ่งหมายถึง การมอบหมายคุณลักษณะความเป็นพระเจ้าแก่ อัลลอฮฺ ﷻ แต่ผู้เดียว (al-Jaza'iri, 1985 : 82)

การตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ นับเป็นความผิดร้ายแรงที่สุดที่ไม่สามารถให้อภัยได้ ณ ที่พระองค์ เพราะการตั้งภาคีคือ การปฏิเสธจุดประสงค์หลักของการสร้างมนุษย์อันได้แก่เพื่อเคารพ ภาคีและสักการะพระองค์แต่เพียงผู้เดียวอัลกุรอานได้สําทับเรื่องการตั้งภาคีผ่านเรื่องราวของลูก มานอัลหะกิม ที่สอนบุตรให้ระมัดระวังโทษทัณฑ์อันมหันต์ของการตั้งภาคีดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَإِذْ قَالَ لِقْمَنُ لِبَنِيهِ - وَهُوَ يَعِظُهُ - يَا بُنَيَّ لَا تَشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ
الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

(لقمان : 13)

ความว่า “ และจงรำลึกเมื่อลูกมานได้กล่าวแก่บุตรของเขาโดยสั่ง สอนเขาว่า โอ้ลูกเอ๋ยเจ้าอย่าได้ตั้งภาคีใด ๆ ต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพราะ แท้จริงการตั้งภาคีนั้นเป็นความผิดอย่าง มหันต์โดยแน่นอน”

(ลูกมาน : 13)

ดังนั้น เมื่อบุตรเริ่มเจริญวัยขึ้นออกสู่สังคมภายนอกมากขึ้น บิดามารดาจึงควร ระมัดระวังพฤติกรรมและการปฏิบัติตัวของเขาให้มากขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศรัทธา และข้อปฏิบัติทางศาสนา ควรแนะนำให้เขารู้ถึงรูปแบบต่าง ๆ ของการตั้งภาคี และผลเสียของมัน ต่อการศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจ ควรยกตัวอย่างให้เห็นผลร้ายของการตั้งภาคีจากเรื่องที่ ไกลตัว เช่น การสวมใส่พกพาเครื่องรางของขลังกับผลเสียต่อภาคผลของการละหมาด ความเชื่อ เรื่องไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ การทำนายโชคชะตา การบนบานศาลกล่าว การขอความคุ้มครองจาก บุคคลหรือสรรพสิ่งต่าง ๆ เด็ก ๆ ควรจะได้รู้ว่สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นล้วนเป็นการตั้งภาคีต่อ อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งถือเป็นการกระทำที่ต้องห้ามทั้งสิ้น

(4) สอนให้บุตรรักและศรัทธาต่อท่านเราะสูล ﷺ อย่างบริสุทธิ์ใจ มุสลิมทุกคน จะต้องศรัทธาว่า มุฮัมมัด ﷺ คือศาสนทูตท่านสุดท้าย สถานภาพการเป็นมุสลิมของบุคคลจะไม่ สมบูรณ์จนกว่าจะได้กล่าวส่วนที่สองของประโยคปฏิญาณตน “มุฮัมมัดเราะสูลลฮฺ” อันเป็นการ

แสดงออกถึงการยอมรับการเป็นศาสนทูตของท่านเราะสุล ﷺ การยอมรับดังกล่าวจะมีคุณค่าและความหมายอย่างยิ่งหากเป็นการยอมรับที่นำไปสู่ความรักและความศรัทธาต่อท่านอย่างบริสุทธิ์ใจ ซึ่งบิดามารดา มีบทบาทอันสำคัญต่อการหล่อหลอมบุตรให้เป็นผู้ที่ยอมรับ มีความรัก และศรัทธาต่อท่านเราะสุล ﷺ ด้วยการปฏิบัติดังนี้

1. ฝึกให้บุตรท่องจำหะดีษของท่านเราะสุล ﷺ การท่องจำหะดีษ ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการเจริญรอยตามสุนนะฮ์ของท่านเราะสุล ﷺ เนื่องจาก หะดีษของท่านคือแหล่งที่มาของหลักบัญญัติอิสลาม มีความสำคัญรองจากอัลกุรอาน ทำหน้าที่ขยายความสิ่งที่มีมาในอัลกุรอาน การท่องจำหะดีษตลอดจนการทำความเข้าใจความหมาย และเป้าประสงค์ของเนื้อความในหะดีษจึงหมายถึงการทำความเข้าใจหลักบัญญัติแห่งอัลลอฮ์ ﷻ

การท่องจำหะดีษเป็นสิ่งที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับอย่างยิ่งในยุคเศาะหาบะฮ์ ﷺ และชนยุคสะลัฟ โดยที่บรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ต่างพยายามจูงใจให้บุตรหลานท่องจำหะดีษของท่านเราะสุล ﷺ ด้วยการให้เงินเป็นรางวัลเมื่อพวกเขาสามารถท่องจำหะดีษได้ และส่งเสริมให้คอยรับใช้ใกล้ชิดผู้ทรงความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และท่องจำหะดีษ รวมไปถึงการออกค่าใช้จ่ายให้บุตรหลานได้เดินทางไปแสวงหาความรู้และท่องจำหะดีษจากบรรดานักท่องจำหะดีษตามหัวเมืองต่าง ๆ (Suwaid, 1996 : 95-99) แม้ในปัจจุบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและท่องจำอัลกุรอานและอัลหะดีษจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่บิดามารดาจะต้องทุ่มเทความพยายามและส่งเสริมให้บุตรได้ท่องจำ อัลหะดีษของท่านเราะสุล ﷺ ไปพร้อม ๆ กับการศึกษาอัลกุรอานและวิชาการสาขาอื่น ๆ แม้ว่าการฝึกฝนอย่างจริงจังและเห็นผลจะเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ง่ายนักในสภาพสังคมปัจจุบันก็ตาม

2. ฝึกให้บุตรเจริญรอยตามสุนนะฮ์ของท่านเราะสุล ﷺ การเจริญรอยตามสุนนะฮ์ของท่านเราะสุล ﷺ ถือเป็นเรื่องจำเป็น เพราะเป็นคำบัญชาจากอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์ทรงเลือกเฟ้นท่านเพื่อทำหน้าที่นำสังฆกรรมมาเผยแผ่แก่มวลมนุษย์ เป็นผู้สนองประสงค์ของพระองค์คือ การนำมนุษย์สู่วิถีทางอันเที่ยงตรง ดังนั้นสิ่งใดก็ตามที่ท่านเราะสุล ﷺ สั่งใช้ ถือเป็นคำสั่งที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มุสลิมทุกคนต้องน้อมรับและเชื่อฟัง และสิ่งที่ท่านเราะสุล ﷺ ห้ามก็ถือเป็นสิ่งต้องห้ามจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มุสลิมทุกคนจะต้องงดเว้น บิดามารดาควรพำสอนให้บุตรได้ตระหนักอยู่เสมอว่า นอกจากอัลกุรอานแล้วไม่มีอะไรสำคัญยิ่งไปกว่าสุนนะฮ์ของท่านเราะสุล ﷺ เพราะท่านเราะสุล ﷺ คือแบบอย่างที่ดีที่สุดของประชาชาติทั้งหลาย การเจริญรอยตามสุนนะฮ์ของท่านคือการนำสิ่งที่ท่านปฏิบัติและสั่งใช้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้ได้มากที่สุด

ชีวิตในวัยเด็กของบรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ คือแบบอย่างที่ดียิ่งแก่เยาวชนมุสลิมในปัจจุบันในด้านของความดีตนตัวและพยายามที่จะเป็นประชาชาติที่ดีของท่านเราะสูล ﷺ ดังตัวอย่างที่ได้ถูกบันทึกไว้เกี่ยวกับความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะได้ใกล้ชิดท่านเราะสูล ﷺ และเจริญรอยตามท่านของบรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ ผู้ทรงเกียรติ เช่น ท่านอติ อิบну อะบีฏอลิบ (กัรเราะมัดลอสูว์ญะฮฺ) ที่ตัดสินใจเข้ารับอิสลามด้วยวัยเพียงแปดขวบโดยไม่ได้ปรึกษาผู้ใด พยายามติดตามท่านเราะสูล ﷺ เพื่อร่วมปฏิบัติละหมาดกับท่าน อีกทั้งมีส่วนร่วมสนับสนุนท่านในการประกาศศาสนาทั้งที่ลับและเปิดเผยอย่างกล้าหาญ ส่วนท่านอนัส อิบนุมาลิก ที่อยู่ในวัยเพียงสิบขวบ ได้พยายามเข้าใกล้ชิดท่านเราะสูล ﷺ ด้วยการติดตามคอยรับใช้ท่าน ละทิ้งการเล่นสนุกสนานเหมือนเด็กทั่วไปเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของท่านเราะสูล ﷺ และไม่เพียงเท่านั้นบรรดาเด็ก ๆ ในยุคของท่านเราะสูล ﷺ ต่างพยายามแข่งขันกันที่จะเข้าใกล้ชิดท่านด้วยการเฝ้าคอยติดตามที่จะสนองตอบต่อสิ่งที่ท่านเราะสูล ﷺ ต้องการ และนำมาวางต่อหน้าท่านโดยไม่รอให้ท่านออกคำสั่ง (Suwaid, 1996 : 92-93)

3. เล่าอัตชีวประวัติของท่านเราะสูล ﷺ เมื่อบุตรเติบโตและเริ่มเรียนรู้โลกกว้างมากขึ้นจำเป็นที่บิดามารดาจะต้องเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด เฉพาะอย่างยิ่งหลังจากสองขวบปีแรกของชีวิต การได้รับแบบอย่างที่ดีถือเป็นสิ่งจำเป็นทั้งจากบิดามารดาและแบบอย่างจากบุคคลสำคัญในอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตชีวประวัติของท่านเราะสูล ﷺ การเล่าและสอนอัตชีวประวัติของท่านเราะสูล ﷺ ให้บุตรได้ฟังตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็กนับเป็นอีกวิธีหนึ่งที่บิดามารดาสามารถจะทำให้บุตรได้ซึมซับแบบอย่างอันดีงามจากท่าน ทั้งนี้เพราะแบบอย่างที่ดีจะนำไปสู่ความประพฤติที่ดี การได้รับแรงบันดาลใจจากบุคคลที่เป็นวีรบุรุษจึงมีผลคืออย่างยิ่งต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

(5) ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องอบรมบุตรหลานที่อยู่ในวัยเยาว์ให้ศึกษาอัลกุรอาน เพื่อที่จะเป็นการปูทางไปสู่การศรัทธาที่ถูกต้องต่ออัลลอฮฺ เพราะอัลกุรอาน คือ พระคำรัสของพระองค์ ซึ่งการสอนให้เด็ก ๆ เรียนรู้อัลกุรอานจะเป็นการปลูกฝังวิญญาณของอัลกุรอานเข้าสู่หัวใจของพวกเขาและทำให้รัสมีย์ของอัลกุรอานส่องสว่างใจความคิดคำนึง(จิตใต้สำนึก) และประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของพวกเขา และเพื่อที่จะให้พวกเขาเติบโตมาท่ามกลางความรักและความผูกพันกับอัลกุรอาน ปฏิบัติตามคำสั่งใช้ และละทิ้งจากคำสั่งห้ามที่มีอยู่ในอัลกุรอาน รวมทั้งประดับประดาตนเองด้วยจริยธรรมมารยาทอันดีงามตามแนวทางของอัลกุรอาน ซึ่งเป็นธรรมเนียมสูงสุดแห่งวิถีชีวิตมุสลิม อิมามอัศซูยูติ กล่าวว่า การสอนอัลกุรอานให้แก่อนักเด็ก ๆ นั้น คือ รากฐานหนึ่งจากรากฐานต่าง ๆ ของอิสลามที่เด็ก ๆ ควรจะต้องได้รับการเรียนรู้ อันจะทำให้พวกเขาเติบโต

ขึ้นมาท่ามกลางธรรมชาติที่บริสุทธิ์และแสงรัศมีแห่งอัลกุรอานจะเข้าสู่หัวใจของพวกเขาก่อนที่จะมีความมีดมนแห่งอารมณ์ใฝ่ต่ำและการฝ่าฝืนจะเข้าครอบงำจิตใจของพวกเขา

ฟัตฮี ยะกัน (Fathi Yakan, 1988 : 15-31) กล่าวว่า การเป็นมุสลิมในด้านอะกิดะฮ์นั้นมุสลิมต้องมีความศรัทธาดังนี้เป็นสิ่งที่บิดามารดาจะต้องอบรมสั่งสอนบุตรหลาน

1. ผู้สร้างจักรวาลทั้งหลายคือ อัลลอฮ์ผู้อภิบาลแห่งสากลโลก
2. พระเจ้าไม่ได้สร้างมัจญ์ลูกอย่างไร้จุดหมาย ดังปรากฏในพระดำรัสของอัลลอฮ์

ว่า

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾

(المؤمنون : 115)

ความว่า “สูเจ้าคิดหรือว่าเรา(อัลลอฮ์) สร้างสูเจ้ามาเล่น ๆ (โดยไร้จุดหมาย) และสูเจ้าจะไม่ถูกนำกลับมายังเรากระนั้นหรือ”

(อัลมูอมีนูน: 115)

3. เป้าหมายของชีวิตคือ การรู้จักอัลลอฮ์
4. เราะฮ์ถูกลงส่งมาเพื่อให้มนุษย์รู้จักอัลลอฮ์และเคารพภักดีต่อพระองค์
เพียงผู้เดียว
5. สวรรค์คือผลตอบแทนของมูอมีน
6. มนุษย์จะเป็นคนดีหรือชั่วนั้นเป็นผลจากการกระทำของตนเอง ดังพระดำรัส
ของอัลลอฮ์ว่า

﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا﴾

﴿وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا﴾

(الشمس : 7-10)

ความว่า “และด้วยชีวิต และที่พระองค์ทรงทำให้มันสมบูรณ์แล้วพระองค์คลอใจให้มันให้รู้ทางชั่วของมันและทางสำรวมของมัน แน่แน่นอนผู้เกลางชีวิตย่อมได้รับความสำเร็จ”

(อิซซัมสุ : 7-10)

7. การบัญญัติกฎหมาย (ชะรีอะฮ์) เป็นสิทธิเด็ดขาดของอัลลอฮ์ พระองค์ตรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

﴿وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي﴾

(الشورى : 10)

ความว่า “และอันใดที่พวกเขาขัดแย้งกันในเรื่องนั้นๆ ดังนั้นการชี้ขาดตัดสินย่อมกลับไปหาอัลลอฮ์ นั่นคือพระเจ้าของฉัน”

(อิซซุรอ : 10)

8. มุสลิมต้องรู้จักอัลลอฮ์จากบรรดาพระนามและคุณลักษณะ ที่เหมาะสมแก่ความสูงส่งของพระองค์

9. พิจารณาใคร่ครวญสรรพสิ่งต่างๆ ที่อัลลอฮ์ทรงสร้างสรรค์มา ไม่ใช่พิจารณาใคร่ครวญในอาตมัน ของพระองค์

10. เชื่อมั่นว่าความคิดเห็นหรือทัศนคติของบรรดาชาวสะลาฟุศศอลิหฺ (บรรพชนมุสลิมยุคต้น) สมควรอย่างยิ่งในการปฏิบัติตาม

11. รำลึก รัก ตะวักกัล ชุโกร และหมั่นขอกอภัยโทษต่ออัลลอฮ์อย่างสม่ำเสมอ

2.4.3 หน้าที่ของครอบครัวในการอบรมด้านอิบาดะฮ์

การอบรมปลูกฝังด้านอิบาดะฮ์ถือเป็นสิ่งที่จะมาสร้างความสมบูรณ์ในด้านการปลูกฝังความศรัทธา เพราะ อิบาดะฮ์ คือ อาหารของอาคีดะฮ์ หรือ เปรียบประหนึ่งว่า อิบาดะฮ์เป็นสิ่งที่สะท้อนภาพลักษณ์ของอาคีดะฮ์ที่อยู่ในใจ

อิบาดะฮ์ทุกประการ ในอิสลามมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการฝึกฝนและขัดเกลาจิตใจ ให้บริสุทธิ์สะอาดผูกพันอยู่กับอัลลอฮ์ ﷻ มุ่งให้เห็นคุณค่าแห่งการตอบแทนในโลกอาคีเราะฮ์มากกว่าโลกดุนยา การฝึกหัดให้บุตรปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ตั้งแต่ยังเยาว์วัยจึงเป็นการปูพื้นฐานด้านการศรัทธาและเป็นการปลูกฝังให้บุตรมีความรักและผูกพันต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทั้งยังเป็นพื้นฐานของ

คุณธรรมจริยธรรมหลายประการซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู บิดามารดาจึงควรฝึกหัดให้บุตรได้ปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ มุฮัมมัดนุร (Muhammadnur, 1995 : 124-133)

พื้นฐานการปลูกฝังเรื่องอิบาดะฮ์ประการแรกที่บิดามารดาจะต้องให้ความสำคัญคือ เรื่องการละหมาด ฝึกหัดละหมาด การละหมาด ถือเป็นศาสนกิจแรกที่มีความสำคัญสูงสุดของกฎแห่งการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ (อิบาดะฮ์) การละหมาดคือ เสาหลักของศาสนา ซึ่งบิดามารดาควรปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นการใช้ให้ปฏิบัติละหมาด เริ่มต้นด้วยการที่บิดามารดาชี้แนะเรื่องการละหมาดแก่บุตรหลาน ด้วยการพาเด็ก ๆ ไปละหมาดร่วมกันกับผู้ปกครองในช่วงเริ่มต้นของวัยเรียนรู้

2. ขั้นการสอนเกี่ยวกับการละหมาดแก่เด็ก ๆ โดยเริ่มจากการที่บิดามารดาสอนเกี่ยวกับหลักการของการละหมาด สิ่งจำเป็นต่าง ๆ ของการละหมาด และสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เสียการละหมาด โดยที่ท่านนบีได้กำหนดอายุที่ควรเริ่มสอนละหมาดให้กับเด็ก ๆ คือ เมื่อเด็กอายุครบ 7 ปี

3. ขั้นการใช้ให้ละหมาดและลงโทษเมื่อเด็กละทิ้งการละหมาด ขั้นตอนนี้จะเริ่มต้นเมื่อเด็กอายุ 10 ปี กล่าวคือ เด็กในวัยนี้จะต้องถูกใช้ให้ละหมาดอย่างต่อเนื่องและเมื่อเขาละเลย เพิกเฉยหรือเกียจคร้านที่จะปฏิบัติละหมาด เมื่อนั้นอนุญาตให้ผู้ปกครองหรือบิดามารดาใช้วิธีการทำโทษเพื่ออบรมสั่งสอนให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าว ทั้งนี้เพราะโดยพื้นฐานของช่วงวัยดังกล่าวเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมในการอบรมให้เด็กเชื่อฟังและยอมรับคำสั่งของอัลลอฮ์ ซึ่งเป็นไปตามแก่นแท้ของธรรมชาตินิสัยที่มนุษย์ถูกสร้างมา

4. ขั้นการฝึกให้เด็ก ๆ รู้จักการไปละหมาดญามาอะฮ์ร่วมกันที่มัสยิด

5. ขั้นการฝึกให้เด็ก ๆ เคยชินกับการละหมาดสุนัตต่าง ๆ เช่น ละหมาดสุนัตก่อนหลังละหมาดฟิรดู 5 เวลา(ละหมาดสุนัตประจำเวลา) ละหมาดสุนัตญูฮา เป็นต้น

6. ขั้นการพาเด็ก ๆ ไปร่วมละหมาดในวันอีดทั้ง 2 วัน คือ วันอีดิลฟิฏริ และวันอีดิลอฎฮา ซึ่งการพาเด็กไปละหมาดที่มัสยิดจะเป็นการฝึกให้เด็กคุ้นเคยและผูกพันกับมัสยิด มีทัศนคติที่ดีต่อมัสยิด และยังเป็นการส่งเสริมการทำอิบาดะฮ์แบบญามาอะฮ์ ดังกล่าวนี้อาจจะเป็นสิ่งที่จะช่วยป้องกันเด็ก ๆ จากสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย

การอบรมสั่งสอนให้บุตรละหมาดตั้งแต่ยังเข้ขวัยจะทำให้เขามีสำนึกที่ดีต่อการปฏิบัติตามหลักการศาสนา มีความผูกพันกับอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งเรื่อร่างและจิตวิญญาณ การเริ่มฝึกหัดละหมาดในวัยนี้จึงถือเป็นการเริ่มต้นที่ดีของการชี้นำทางศาสนา เมื่อเด็กผ่านพ้นขวบปีที่ 4 หรือ 5 ของชีวิต การปูพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมและแบบอย่างจากบิดามารดาซึ่งทวีความสำคัญมากขึ้น ดังที่ท่านเราะสูล ﷺ ได้สั่งใช้ให้ฝึกหัดเด็ก ๆ ให้ละหมาดว่า

((مُرُوا الصَّبِيَّ بِالصَّلَاةِ إِذَا بَلَغَ سَبْعَ سِنِينَ وَإِذَا بَلَغَ عَشَرَ سِنِينَ
فَاضْرِبُوهُ عَلَيْهَا))

(رواه أبو داود، 1969 : 494)

ความว่า “ท่านทั้งหลายจงสอนลูก (ทั้งชายและหญิง) ให้ทำการ
ละหมาด เมื่อพวกเขาอายุ 7 ขวบ เมื่อพวกเขาอายุ 10 ขวบแล้ว
ยังละทิ้งการละหมาดท่านทั้งหลายก็จงเฆี่ยนตีพวกเขา”

(บันทึกโดย Abu Dawud, 1969 : 494)

จากนัยของหะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นถึงหลักการสำคัญ 3 ประการที่บิดามารดาต้องยึด
ปฏิบัติเมื่อบุตรเข้าสู่วัยเคียงสา (त्मयिष) ได้แก่ การใช้ให้บุตรละหมาด และเมื่อบุตรย่างเข้าสู่วัยแห่ง
การบรรลุนิติภาวะให้ทำโทษหากเขาเพิกเฉยต่อการละหมาด และให้แยกที่นอนระหว่างพวกเขา
(Ibn Qaiyim, 1988 : 247) การที่ท่านเราะฮูล ﷺ ใช้สำนวนการออกคำสั่งว่า “จงใช้บุตรของพวก
ท่าน” ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการละหมาดว่าเป็นศาสนกิจที่สำคัญยิ่งอันดับแรกที่บิดามารดา
ต้องสอนและฝึกให้บุตรปฏิบัติ โดยในเนื้อความของหะดีษยังได้ระบุช่วงวัยที่เหมาะสมในการเริ่ม
ฝึกหัดละหมาด คือเมื่ออายุครบเจ็ดปี ทั้งนี้เพราะช่วงวัยดังกล่าวถือว่าเด็กเข้าสู่วัยเคียงสา เป็นวัยที่
เด็กสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (al-Muqbil, 1995 : 99) และให้ทำโทษ
บุตรที่ไม่ละหมาดเมื่ออายุครบสิบปี

อิบนุอุมร์ เล่าว่า เขาเคยได้ยินท่านเราะฮูล ﷺ กล่าวว่า “อิสลามถูกก่อตั้งบน
รากฐานห้าประการ คือ (1) การปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดเที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุ
ฮัมมัดเป็นบ่าวและเป็นเราะฮูล ﷺ ของพระองค์ และ(2) การดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และ(3) การ
บริจาคซะกาต และ (4) การประกอบพิธีฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์ และ(5) การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน”
(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 :1271)

นอกจากความสำคัญของการปลูกฝังด้านการละหมาดที่ผู้ปกครองจะต้องให้
ความสำคัญแล้ว ผู้ปกครองจะต้องให้ความสำคัญกับการปลูกฝังให้บุตรหลานเห็นความสำคัญของ
ศาสนกิจอื่น ๆ เช่นเดียวกัน เช่น การถือศีลอด การบริจาคซะกาตและทานอาสาอื่น ๆ รวมถึงการ
ประกอบพิธีฮัจญ์ ทั้งนี้เพราะศาสนกิจทุกประการล้วนสะท้อนถึงความศรัทธาและสถานภาพการ
เป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น ดังนั้น เด็กที่ได้รับการอบรมบ่มสอนให้หันเหไปสู่การเรียกร้องต่ออัลลอฮ์ ﷻ

และตอบสนองคำสั่งใช้ของพระองค์จึงนับเป็นการตอบสนองตามธรรมชาตินิสัยในตัวคนของเขา ก็จะทำให้จิตใจของเด็กที่ได้รับการปลูกฝังให้ตอบรับคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ ﷻ มีจิตใจที่อึมเิบ

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอ่านถึงวัตถุประสงค์ของการสร้างมนุษย์ไว้ว่า

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

(الذاريات : 56)

ความว่า “และฉัน (อัลลอฮฺ ﷻ) มิได้สร้างญินและมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่ให้เคารพภักดีฉัน”

(อิซซาริยาต: 56)

จากพระดำรัสข้างต้นทำให้เราเข้าใจว่าภาระหน้าที่ในการทำให้ลูก ๆ เป็นบ่าวที่เคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการสร้างมนุษย์นั้น เป็นภาระความรับผิดชอบที่สำคัญที่พ่อแม่ต้องปฏิบัติ ท่านนบีได้กำชับให้พ่อแม่สอนเรื่องอิบาดะฮฺแก่ลูก ๆ ไว้อย่างชัดเจนดังที่กล่าวมาข้างต้น

ฟัตฮี ยะกัน (Fathi Yakan, 1988:32-51) กล่าวว่า การเป็นมุสลิมในด้านอิบาดะฮฺนั้นพวกเขาต้องปฏิบัติดังนี้ เป็นสิ่งที่บิดามารดาจะต้องอบรมสั่งสอนบุตรหลาน

1. ทำให้อิบาดะฮฺมีชีวิตชีวาและผูกพันกับอัลลอฮฺ ﷻ อย่างแท้จริงตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
2. ปฏิบัติอิบาดะฮฺตามสุนนะฮฺ อิบาดะฮฺที่จะเป็นที่ยอมรับนอกเหนือจากผู้ปฏิบัติ อิบาดะฮฺต้องมีความอิคลาศแล้ว อิบาดะฮฺนั้นต้องถูกต้องและเป็นไปตามแบบอย่างที่ดีซึ่งท่านนบีได้ปฏิบัติให้เป็นเยี่ยงอย่าง การแต่งตั้งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่เป็นไมโซมลาอิกะฮฺนั้นมีเหตุผลหนึ่งคือเพื่อท่านจะได้เป็นแบบอย่างในทุกอิริยาบถ รวมถึงการปฏิบัติต่างๆ ด้วย หากมลาอิกะฮฺได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนบีมนุษย์อาจจะอ้างอ้างว่าบางอ่าพวกเขาปฏิบัติไม่ได้ ทั้งนี้เพราะนบีไม่มนุษย์อย่างเช่นพวกเขา
3. อิคลาศ มุ่งตรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ ทำให้ตัวเองหลุดพ้นจากสิ่งต่าง ๆ ไม่หมกมุ่นอยู่กับทางโลก

4. ปฏิบัติอิบาดะฮฺแบบไม่รู้จักพอ กระหายในการปฏิบัติอิบาดะฮฺโดยพยายามทำให้ตัวเองใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ ﷻ ให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะกระทำได้

5. ให้ความสำคัญกับการละหมาดยามค่ำคืนอัลลอฮฺ ﷻ ทรงบอกลักษณะของบ่าวผู้ศรัทธาของพระองค์ว่า

﴿كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ وَلَا نَسُخِرُهُمْ بِسْتَغْفِرُونَ﴾

(الذاريات : 17-18)

ความว่า พวกเขาในตอนกลางคืนน้อย และตอนท้ายของกลางคืน พวกเขา(ตื่นขึ้นละหมาด) ขออภัยโทษ

(อิซฮารียาต :17-18)

6. ให้ความสำคัญกับการอ่านอัลกุรอาน เพราะอัลกุรอานเป็นธรรมนูญแห่งชีวิต และเป็นที่มาของบทบัญญัติต่าง ๆ การอ่านอัลกุรอานสามารถกระตุ้นให้เรา มีความศรัทธา และเกรงกลัวอัลลอฮฺ ﷻ มากขึ้น แต่การอ่านอัลกุรอานนั้นต้องปฏิบัติอย่างพินิจพิจารณา ไคร่ครวญและถ่อมตน

7. ทำให้ดูอาเป็นเสมือนการเข้าเฝ้าอัลลอฮฺในทุกกิจการงาน ฟัตฮี ยะกัน มีทัศนะว่าดูอาเปรียบเสมือนสมองของอิบาดะฮฺ

2.4.4 หน้าที่ของครอบครัวในการอบรมด้านวิชาการ

ศาสนาอิสลามนั้นให้ความสำคัญกับการศึกษาหาวิชาความรู้มาตั้งแต่อดีต ดังปรากฏในประวัติศาสตร์อิสลามว่าชนยุคแรกของอิสลามนั้นต่างอบรมป้อนให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่บุตรหลานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จนทำให้โลกมุสลิมมีปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับมากมายทั้งวิชาการด้านศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่แขนงอื่น ๆ ดังนั้นอิสลามจึงส่งเสริมให้ผู้ปกครองหรือบิดามารดาให้ความรู้ทางวิชาการแก่บุตรหลานให้มีความรักต่อการศึกษาหาวิชาความรู้ศาสตร์แขนงต่าง ๆ รวมถึงการให้ความรักและความเคารพต่อนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิด้วย

สติปัญญา ความรู้ ถือเป็นของขวัญที่ล้ำค่าที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมอบให้แก่มนุษย์ และด้วยสติปัญญานี้เองที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์โลกอื่น ๆ ของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยเหตุผล

ดังกล่าวพ่อแม่จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสติปัญญาของบันดาลูก ๆ สิ่งที่สำคัญในการรักษาและพัฒนาสติปัญญาของลูก ๆ คือ การให้การศึกษาที่ดี และการรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์ การให้การศึกษาแก่ลูก ๆ ถือเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะการศึกษานั้นเป็นวาญิบเหนือมุสลิมทุกคน ดังที่ปรากฏในวจนะของท่านนบี ﷺ ว่า

((طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ))

(رواه ابن ماجه، د.ت. : 224)

ความว่า “การศึกษาหาความรู้เป็นฟัรฎูเหนือมุสลิมทุกคน”

(บันทึกโดย Ibn Majah, n.d. : 224)

อิสลามส่งเสริมให้ผู้ปกครองหรือบิดามารดาปลูกฝังเด็กและเยาวชนในด้านวิชาการ การศึกษาหาความรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้มุฮัมมัดนุร (Muhammadnur, 1995 : 124-133)

1. อบรมปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรักการเรียนรู้และสอนมารยาทการศึกษาหาความรู้ ในการอบรมปลูกฝังให้แก่เด็กหรือเยาวชนรักการเรียนรู้ ท่านเราะสูลได้วางแนวทางการแสวงหาความรู้ทางวิชาการให้แก่เด็ก ๆ โดยมุ่งไปที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้บุตรหลานได้แสวงหาความรู้ทั้งนี้เพราะการศึกษาหาความรู้เป็นสิ่งจำเป็นเหนือมุสลิมทุกคนไม่ว่าเด็ก หรือผู้ใหญ่ ไม่ว่าชาย หรือหญิง และยังเป็นส่วนหนึ่งของศาสนกิจอันประเสริฐที่จะทำให้บ่าวได้เข้าใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ ﷻ ฉะนั้น วัยเด็กเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมในการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ทางด้านวิชาการและความคิด บิดามารดาจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการอบรมในช่วงวัยดังกล่าว

2. ส่งเสริมให้เด็ก ๆ และเยาวชนศึกษาอัลกุรอานและสุนนะฮฺ

ในการสร้างพื้นฐานทางสติปัญญาให้เด็กและเยาวชนมุสลิม ผู้ปกครองหรือบิดามารดาควรให้ความสำคัญกับการนำบุตรหลานเข้าสู่การศึกษาอัลกุรอานและสุนนะฮฺเป็นอันดับแรก เพราะอัลกุรอานและสุนนะฮฺ คือแหล่งที่มาสำคัญ 2 ประการแห่งบัพติศมาอิสลาม และเป็นแหล่งที่มาของวิชาการหรือศาสตร์แขนงต่าง ๆ นอกจากนั้นอัลกุรอานและสุนนะฮฺจะทำให้เกิดแสงสว่างแห่งสติปัญญาและจะทำให้สติปัญญาเข้มแข็ง ดังนั้น เมื่อบุตรหลานหรือเยาวชนเข้าสู่วัยที่

พร้อมสำหรับการเรียนการสอนมีประสาทสัมผัสการรับรู้ การรับฟังที่สมบูรณ์จึงควรเริ่มให้พวกเขาได้ศึกษาอัลกุรอานและสุนนะฮ์ รวมทั้งวิชาการศาสนาแขนงอื่น ๆ ตามลำดับ

3. เลือกเพื่อนครูที่ดีที่จะมาให้ความรู้ทางวิชาการแก่บุตรหลาน

บรรดาเศาะฮาบะฮะและชนรุ่นแรกพวกเขาให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเลือกเพื่อนครูที่ดี ที่จะมาให้ความรู้แก่บุตรหลานของพวกเขา ทั้งนี้เพราะครูเปรียบประหนึ่งกระจกเงาที่จะสะท้อนให้เห็นเด็ก และเด็กจะปฏิบัติตามสิ่งที่ได้เห็นและได้เรียนรู้จากครู

การศึกษาที่ต้องให้แก่ลูก ๆ นั้นต้องเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งความรู้ที่เป็นฟิรฎูฮีน และฟิรฎูกิฟายะฮ์ เพราะการศึกษานั้นจะต้องมุ่งเน้นการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และจินตนาการ

นอกเหนือจากการศึกษาแล้วบิดามารดาก็ต้องรับผิดชอบในการดูแลอาหารการกิน และกิจกรรมต่างๆ ของลูก ๆ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้อาหารการกินหรือกิจกรรมต่างๆ ของลูกมีผลทางลบต่อ พัฒนาการทางสติปัญญาของพวกเขา

2.4.5 หน้าที่ของครอบครัวในการอบรมด้านร่างกาย

ร่างกายและจิตใจมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ร่างกายที่อ่อนแอจะมีผลลบต่อจิตใจ ในทางตรงกันข้าม จิตใจที่อ่อนแอก็มีผลทางลบต่อร่างกาย มีคำพังเพยอาหรับกล่าวว่า จิตใจที่สมบูรณ์นั้นอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง หน้าที่ความรับผิดชอบของครอบครัวในด้านร่างกายของลูกๆ นั้นถือเป็นสิ่งที่จำเป็น พ่อแม่ต้องดูแลสุขภาพของลูก ๆ ให้พวกเขามีร่างกายที่แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อาอีชะฮ์ หะสัน (Aishah Hassan, 1988 : 34-46) ได้สรุปสิ่งที่พ่อแม่จะต้องปฏิบัติแก่ลูกๆ ดังนี้

1. สอนให้ลูกๆ รักษาความสะอาด ไม่ว่าจะเป็นร่างกาย สิ่งของเครื่องแต่งกาย ที่พักอาศัย เป็นต้น
2. รักษาตัวให้พ้นจากโรคภัย
3. ระวังเกี่ยวกับอาหารการกิน การดื่ม เช่น กินให้พอเหมาะ อาหารการกินต้องหาลาด และให้ประโยชน์ เพราะอิสลามสอนให้มุสลิมหลีกเลี่ยงจากการการกิน ดื่มและใช้สิ่งของที่หะรอม
4. หลีกเลี่ยงจากการปฏิบัติตามค่านหาราคะ

5. ให้ออกกำลังกาย การออกกำลังกายที่สม่ำเสมอและการพักผ่อนที่เพียงพอเป็นสิ่ง
ที่สำคัญสำหรับทุกคน

6. ไม่ทำหลายตัวเอง เช่นการสูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มเมา พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรง
ห้ามการทำหลายเองว่า

﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾

(البقرة : 195)

ความว่า “และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ..”

(อัลบะเกาะเราะฮะฮ: 195)

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾

(النساء : 29)

ความว่า. “และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ
เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

(อันนิซาอู: 29)

อิสลามส่งเสริมให้ผู้ปกครองหรือบิดามารดาปลูกฝังเด็กและเยาวชนในด้านการร่างกายให้
มีสุขภาพแข็งแรงด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้มีมุฮัมมัดนุร (Muhammadnur,1995 : 124-133)

1. บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมที่มีการละเล่น การแข่งขันรวมไป
ถึงส่งเสริมการออกกำลังกายระหว่างเด็ก ๆ

การออกกำลังกายและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการ
ส่งเสริมและสร้างพัฒนาการทางด้านร่างกายแก่เด็ก ๆ และยังช่วยให้พวกเขาใส่ใจต่อสุขภาพร่างกาย
ของตัวเองมากขึ้น ท่านเราะฮูตได้เคยจัดให้มีการวิ่งแข่งกันระหว่างเด็ก ๆ ชาวบานีอัลอับบัส โดย
ท่านนบีได้ขึ้นรอรับผู้ที่ชนะเลิศด้วยอ้อมกอดด้วยการอ้าแขนรับผู้ที่วิ่งเข้าเส้นชัยเป็นคนแรก

2. บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ๆ

การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองแบ่งเวลามาทำกิจกรรมร่วมกันกับเด็ก ๆ นอกจาก
จะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจแล้วยังมีส่วนในการส่งเสริมพัฒนาการด้าน

ร่างกายอีกด้วย เช่น การที่ผู้ปกครองได้เล่นกีฬาหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุตรหลานในครอบครัวมีตัวบทหะดีษมากมายที่รายงานเกี่ยวกับการทำกิจกรรมและการละเล่นของท่านเราะซูล ﷺ ร่วมกับเด็ก ๆ ดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อเป็นแบบอย่างให้กันผู้ปกครองและผู้ใหญ่ทั้งหลายให้ปฏิบัติตามแนวทางของท่านในการแบ่งเวลาการทำกิจกรรมร่วมกันกับเด็ก ๆ และบุคคลในครอบครัว

3. บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรส่งเสริมให้เด็ก ๆ ทำกิจกรรมร่วมกัน

การเล่น คือ กิจกรรมตามธรรมชาติของเด็กซึ่งมีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านร่างกายเป็นอย่างยิ่ง เมื่อผู้ปกครองหรือบิดามารดาไม่สามารถแบ่งเวลาการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ๆ และบุตรหลานได้ จึงควรส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวระหว่างพี่น้องหรือกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือมิตรสหายที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน โดยผู้ปกครองจะต้องดูแลให้บุตรหลานได้เล่นกันเด็ก ๆ ที่มีมารยาทดี จำเป็นที่ผู้ปกครองในการเลือกเพื่อนที่ดีให้กับลูก ๆ ทั้งนี้เพราะเกรงว่าเด็ก ๆ หรือบุตรหลานจะรับเอาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไม่พึงงามมาปฏิบัติในทางที่ไม่ถูกต้อง เพื่อป้องกันจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่เด็กอาจเลียนแบบมาจากกลุ่มเพื่อน เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว ความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ

2.4.6 หน้าที่ของครอบครัวในการอบรมด้านสังคมและจริยธรรม

จรรยาบรรณเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งในอิสลาม ท่านเราะซูล ﷺ กล่าวว่า “อันที่จริงฉันถูกส่งมาเพื่อยังความบริบูรณ์ด้านจริยธรรม”¹ จรรยาบรรณที่พึงงามล้วนถูกบรรจุอยู่ในสุนนะฮ์ของท่านเราะซูล ﷺ อย่างครบถ้วน เช่น ความเสียสละ ความอดทนอดกลั้น ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความบริสุทธิ์ใจ ความไว้วางใจได้ ความสมถะ ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ สุจริต การเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส การให้เกียรติแก่แขกผู้มาเยือน การเคารพในสิทธิของเพื่อนบ้าน การช่วยเหลือผู้อื่น การให้อภัย และอื่น ๆ (ภักคินี แยกพงศ., 2547 : 106)

เด็กและเยาวชนนั้นต้องการการชี้นำและขัดเกลาด้านจริยธรรมมารยาทเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในสังคมเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นภายภาคหน้า บิดามารดาหรือผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องทุ่มเทความพยายามในการปลูกฝังจริยธรรมมารยาทอิสลามเพื่อเป็นการปูทางให้บุตรหลานได้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่นและมีความสุข

¹ หะดีษบันทึกโดยอะหฺมัด จากอะบุซุรเราะฮฺ ﷺ หะดีษหมายเลข 8595.

ในการปลูกฝังมารยาทอิสลามให้กับเด็ก ๆ ท่านเราะสูล ﷺ ได้วางแนวทางเกี่ยวกับการอบรมมารยาททางสังคมให้แก่เด็ก ๆ อย่างครอบคลุมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นมารยาทต่อบุคคลในครอบครัวและมารยาทต่อบุคคลในสังคมหรือแม้แต่มารยาทต่อตนเอง

การมีจรรยาบรรณที่ดียังถือเป็นเป้าหมายพื้นฐานของอิสลาม ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

((إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ))

(رواه أحمد، 1995 : 8595)

ความว่า “แท้จริงแล้ว ฉันได้ถูกแต่งตั้งมาเพื่อที่ฉันจะได้ทำให้เกิดความสมบูรณ์ในด้านมารยาทอันดีงาม”

(บันทึกโดย Ahmad, 1995 : 8595)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวอีกว่า

((أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنَهُمْ خُلُقًا وَخَيْرًاكُمْ خَيْرًاكُمْ لِنِسَائِهِمْ خُلُقًا))

(رواه الترمذي، 1978 : 1082)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาที่มีมารยาทที่สมบูรณ์ คือ บุคคลที่จรรยาบรรณของพวกเขาดีงาม และผู้ที่ดีที่สุดในหมู่พวกเขาคือผู้ที่ดีที่สุดต่อบรรดาสตรีของพวกเขา”

(บันทึกโดย al-Tarmidhiy, 1978 : 1082)

การมีจรรยาบรรณที่ดีงานนั้นยังเป็นงาน (อะมัล) ที่หนักที่สุดบนตาชั่งแห่งความดีงามในวันกิยามะฮฺ ดังนั้น หากผู้ใดมีมารยาทที่ไม่ดี และมีกรกระทำเลวร้ายสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นแน่นอนชีวิตของเขาก็ย่อมไม่เจริญก้าวหน้าและไม่มีความสุข ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَا شَيْءٌ أَثْقَلُ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ خُلُقٍ حَسَنٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَيُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبِذِيءَ))

(رواه الترمذي، 1978 : 1925)

ความว่า “ไม่มีอะไรที่จะหนักบนตาข้างของบ่าวในวันกียามะอยู่ยิ่งกว่าจรรยา มารยาทที่ดีงาม และแท้จริงพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรังเกียจผู้ที่มีมารยาทที่เลวทราม อีกทั้งใช้วาจาที่ลามก”

(บันทึกโดย al-Tarmidhiy, 1978 :1925)

คุณลักษณะบางประการที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับมุสลิมมีดังต่อไปนี้ ฟัตฮี ยะกัน (Fathi Yakan, 1988:60-86)

1. วารอซึ่งหมายถึงการระวังตนจากสิ่งทีกลางแกลงต่าง ๆ ฟัตฮี ยะกัน มีทัศนะว่าคนหนึ่งๆ จะไม่บรรลุถึงระดับมุตตะกินได้หากพวกเขาไม่ระวังจากสิ่งที่เป็นชูปฮาดทั้งหลาย
2. ลดสาขตา อัลลอฮ์ ﷻ ครัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَنْصَرِهِمْ﴾

(النور : 30)

ความว่า จงกล่าวแก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ให้พวกเขาลดสาขตาของพวกเขาลงต่ำ

(อัล-นุร: 30)

3. รักษาไลน์ ไม่พูดในสิ่งที่ไร้ประโยชน์ ไร้สาระ พูดให้ร้าย พูดสาปแช่ง พูดในสิ่งลามกอนาจาร หรือพูดนินทาเป็นต้น อิสลามสอนในเรา

4. อย การละอายในการทำความชั่วเป็นรากฐานของความดีงาม และการละอายต่ออัลลอฮ์ ﷻ นั้นถือเป็นคุณธรรมที่สูงส่งเพราะอิสลามได้กำชับให้มุสลิมรู้สึกละอายในการทำความชั่วดังปรากฏในวจนะของท่านนบี ﷺ ว่า

((إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ
فَاصْتَعْ مَا شِئْتَ))

(رواه البخاري، 1989 : 6120)

ความว่า แท้จริงจากสิ่งที่มนุษย์ได้รับ (สืบทอดกันมา) จาก คำกล่าวของนบีก่อน ๆ นี้ ส่วนหนึ่งนั่นก็คือ (คำสอนที่ว่า) “หากไม่รู้สึกละอายเสียบ้างเลย ก็จงทำตามที่อารมณ์ท่านปรารถนาเถิด”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 :6120)

5. มีความอ่อนโยนและอดทน พัดสี ยะกัน มีทัศนะว่าความอ่อนโยนและอดทน ถือเป็นสิ่งที่มุสลิมทุกคนต้องมี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำงานเพื่ออิสลาม เพราะการทำงานเพื่ออิสลามนั้นมันเต็มไปด้วยสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ หากปราศจากคุณสมบัติดังกล่าว พวกเขาอาจจะที่แท้หรือหันหลังให้กับการทำงานเพื่ออิสลาม

6. มีความซื่อสัตย์และสุจริตพัดสี ยะกัน มีทัศนะว่าการรักษาตัวเองจากการพูดเท็จ จะช่วยเสริมให้เราจิตใจที่เข้มแข็งและเป็นป้อมปราการในการปกป้องตัวเองจากการกระชับกระชาบจากมารร้ายชั่วฏอน

7. น้อยน้อมถ่อมตนมุสลิมต้องเป็นผู้ที่ถ่อมตนไม่หยิ่ง ไม่ตะกับบน เพราะผู้ที่หัวใจของเขามีความตะกับบนจะไม่ได้เข้าสวรรค์

8. อย่างโกรธ อิสลามห้ามมิให้มุสลิมเป็นคนที่โกรธง่าย เพราะความโกรธเป็นที่มาของความชั่วร้าย ในขณะที่การควบคุมอารมณ์ของตนเองเป็นจุดรวมของความดีงาม และการระงับอารมณ์ตนเองนั้นคือหนทางสู่ความสำเร็จ มีหะดีษรายงานจากออบู ฮุรัยเราะฮฺ رضي الله عنه เล่าว่ามีชายคนหนึ่งกล่าวแก่ท่านนบี ﷺ ว่า

((أَوْصِنِي قَالَ لَا تَغْضَبْ فَرَدَّدَ مَرَارًا قَالَ لَا تَغْضَبْ))

(رواه البخاري، 1989 : 6116)

ความว่า “ขอได้โปรดสั่งเสียแก่ฉันด้วยเถิด” ท่านจึงกล่าวว่า “ท่านจงอย่าโกรธ” แล้วชายคนนั้นก็กล่าวขอซ้ำแล้วซ้ำอีก ท่านนบีกล่าวว่า “ท่านจงอย่าโกรธ”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 : 6116)

9. ย้ำเกรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ การย้ำเกรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งสำหรับมุสลิม หากปราศจากคุณสมบัติดังกล่าวมนุษย์ทุกคนก็อาจจมปลักอยู่กับความชั่วร้าย ไม่ละอายต่อการกระทำที่ผิดต่อหลักการของศาสนา

10. ให้เกียรติเพื่อนบ้าน อิสลามถือว่าการปฏิบัติตัวที่ดีต่อเพื่อนบ้านไม่ว่าเขาจะเป็นมุสลิมหรือไม่นั้นเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน มีหะดีษรายงานจากออบู ฮุรัยเราะฮฺ ﷺ ว่า ท่านเราะฮฺสูล ﷺ กล่าวว่า

((مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكَلِّمْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ صَيفَهُ))

(رواه البخاري، 1989 : 6475)

ความว่า “ผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และวันอาคิเราะฮฺ เขาจงพูดแต่สิ่งที่ดีหรือไม่ก็สิ่งเสีย และผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และวันอาคิเราะฮฺ เขาจงให้เกียรติต่อเพื่อนบ้าน และผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และอาคิเราะฮฺ เขาจงให้เกียรติต่อแขก(ผู้มาเยือน)

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 :6475)

2.5 วิธีการปลูกฝังความศรัทธา

วิธีการอบรมสั่งสอนของท่านนบี ﷺ ที่ได้ใช้อบรมสั่งสอนบรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ เพื่อปลูกฝังความศรัทธาให้บรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ และเพื่อให้บรรลุลวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ สามารถสรุปวิธีการปลูกฝังความศรัทธาได้ดังนี้

2.5.1 วิธีการปลูกฝังโดยการสอนแบบพูดซ้ำ ๆ

วิธีการสอนแบบพูดซ้ำ ๆ เป็นวิธีการเพื่อเน้นย้ำให้ลูกมีความเข้าใจ และจดจำในสิ่งที่สอน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ท่านเราะฮฺสูล ﷺ ใช้หากท่านเห็นว่าเรื่องใดมีความสำคัญ ท่านก็จะกล่าวซ้ำหลาย ๆ ครั้ง และมีปรากฏว่าบ่อยครั้งที่ท่านใช้วิธีนี้ เช่น ครั้งหนึ่งมีชายคนหนึ่งมาหาท่าน และ

ขอให้ท่านเราะสูล ﷺ ระวังเสียแก่เขา ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า لا تغضب ๗ แปลว่า “ ท่านจงอย่าโกรธ “ ชายคนนั้นก็พยายามที่จะขอคำระวังเสียอีก ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวคำเดิมว่า لا تغضب ๗ วิธีการย่ำนี้ จะได้รับการปฏิบัติเสมอมา ท่านจะกล่าวซ้ำหากสิ่งนั้นมีความสำคัญ หรือจะย้ำข้อความบางตอน เพื่อที่จะทำให้บรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ เข้าใจในสิ่งที่ท่านต้องการสอนอย่างถ่องแท้ ดังที่ ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ قِيلَ وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الَّذِي لَا يُؤْمِنُ جَارُهُ بَوَائِقِهِ))

(رواه البخاري، 1989 : 5557)

ความว่า “ขอสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ เขาผู้นั้นไม่เข้าในกลุ่มผู้ศรัทธา ท่านกล่าว 3 ครั้ง ท่านก็ถูกถามว่า ใคร หรือ ท่านศาสดาก็กล่าวว่าผู้ที่เพื่อนบ้านของเขาไม่ปลอดภัยจากการทำความชั่วของเขา”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 : 5557)

จากหะดีษดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าท่านเราะสูล ﷺ ได้สอนโดยวิธีการกล่าวซ้ำหลาย ๆ ครั้งหรือเมื่อท่านต้องการเน้นย้ำในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และในอัลกุรอานก็เช่นเดียวกัน พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกล่าวในลักษณะเน้นย้ำ หรือกล่าวซ้ำ ซึ่งบางครั้งพระองค์ได้กล่าวไว้ในอายะฮ์เดียวกัน หรือในบางครั้งพระองค์ ﷻ ได้กล่าวไว้ในซูเราะฮ์เดียวกัน ซึ่งในแต่ละอายะฮ์นั้น พระองค์ ﷻ ต้องการสอนในประเด็นเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخَذُولًا وَقَضَىٰ

رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾

(الإسراء: 22-23)

ความว่า “เจ้าอย่าตั้งพระเจ้าอื่นคู่เคียงกับอัลลอฮฺ ﷻ มิฉะนั้น เจ้าจะกลายเป็นผู้ถูกเหยียดหยามถูกทอดทิ้ง และพระเจ้าของเจ้า บัญชาว่าพวกเจ้าอย่าเคารพสักคี่ผู้ใดนอกจากพระองค์ ﷻ เท่านั้น”

(อัลอิสรออฺ :22-23)

จาก 2 อายะฮ์ดังกล่าวที่ว่า “เจ้าอย่าตั้งพระเจ้าอื่นคู่เคียงกับอัลลอฮฺ ﷻ” และ “พวกเจ้าอย่าเคารพสักคี่ผู้ใดนอกจากพระองค์ ﷻ เท่านั้น” แสดงให้เห็นว่าพระองค์ ﷻ ต้องการสอนเน้นย้ำ หรือกล่าวซ้ำ ในประเด็นเดียวกัน

จากอัลกุรอาน และอัลหะดีษดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าท่านเราะสูล ﷺ ได้สอนโดยวิธีการกล่าวซ้ำหลายๆ ครั้ง หรือเมื่อท่านต้องการเน้นย้ำเพื่อตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญ และการพูดซ้ำ ๆ หลายครั้ง ทำให้เกิดความเคยชินเป็นผลให้ลูกๆ หรือผู้เรียนจดจำในสิ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองสอนซ้ำ ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังนั้น พ่อแม่ควรสอนให้ลูก ๆ กล่าวคำชะฮาดะฮฺ ﷻ ﷻ ﷻ ﷻ ﷻ ﷻ “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ” ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ เพื่อให้ลูกจดจำ เข้าใจในความหมาย และเพื่อให้คำชะฮาดะฮ์ดังกล่าวฝังลึกอยู่ในจิตใจของลูก ๆ

2.5.2 วิธีการปลูกฝังโดยการใช้คำถาม

วิธีการปลูกฝังโดยการตั้งคำถามเป็นวิธีการหนึ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้กำหนดในอัลกุรอาน และท่านเราะสูล ﷺ ได้ใช้สอนบรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ ท่านเราะสูล ﷺ ได้ใช้วิธีสอนแบบคำถามหรือถามตอบ ดังตัวอย่างที่ท่านได้ถามตอบกับมลาอิกะฮฺญิบรีล เกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักการอิสลาม หลักการอิศซาน และวันกิยามะฮ์โดยมีจุดประสงค์เพื่อสอนบรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ ที่อยู่ในขณะนั้น (Abdul Rashid Ahmad,2003 :155)

ในอัลกุรอานได้มีการนำเสนอในรูปแบบคำถามที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นคำถามที่ต้องการจะทราบคำตอบ คำถามที่ทำให้หายจากการสงสัยและการเคลือบแคลง คำถามที่บ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่และความปรีชาญาณของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ คำถามเชิงดูถูกเหยียดหยามและเยาะเย้ย คำถามเพื่อการตักเตือน คำถามเชิงท้าทาย และคำถามเพื่อให้เกิดและไตร่ตรอง ฯลฯ ดังบางอายะฮ์ที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสต่อไปนี้